

Tisdagen den 27 oktober

Kl. 15.00

*Om Tobaksbolagets
lansering av en särskild
cigarett för kvinnor*

1 § Justerades protokollet för den 19 innevarande månad.

2 § Upplästes följande inkomna skrivelser:

Till riksdagen

Jag anhåller om ledighet för uppdrag i FN under tiden den 14 november – den 14 december 1987.

Stockholm den 22 oktober 1987

Birgit Friggebo

Till riksdagen

För handläggning av enskild angelägenhet hemställer undertecknad om tjänstledighet från mitt uppdrag som riksdagsledamot fr. o. m. den 21 november t. o. m. den 21 december 1987.

Stockholm den 21 oktober 1987

Nic Grönvall

Dessa ansökningar bifölls av kammaren.

Talmannen anmälde att *Erik Edin* (fp) och *Inger Ahlström* (m) skulle tjänstgöra som ersättare för resp. *Birgit Friggebo* och *Nic Grönvall*.

3 § Svar på frågorna 1987/88:35 och 37 samt interpellation 1987/88:38 om Tobaksbolagets lansering av en särskild cigarett för kvinnor

Anf. 1 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Gudrun Norberg har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta mot Tobaksbolaget för att stoppa reklam för en särskild kvinnocigarett som håller på att lanseras. Kersti Johansson har frågat mig om regeringen avser att vidta någon åtgärd av samma anledning.

Margareta Andrén har i en interpellation ställt samma fråga till industriministern. Interpellationen har överlämnats till mig.

Jag besvarar frågorna och interpellationen i ett sammanhang.

Tobaksmarknaden i vårt land är i princip fri. Svenska Tobaks AB arbetar i

konkurrens med andra tobaksbolag. För samtliga gäller dock restriktionerna i lagen (1978:764) med vissa bestämmelser om marknadsföring av tobaksvaror. Vid marknadsföring som vänder sig till konsumenter skall särskild måttfullhet iakttas. Reklam- eller marknadsföringsåtgärd får inte vara påträngande eller uppsökande eller uppmana till bruk av tobak.

Att marknadsföra en tobaksvara som en nyhet strider inte mot lagen eller mot de riktlinjer som konsumentverket utfärdat på området, såvida det sker måttfullt och reklamen inte kan uppfattas som påträngande.

Om reklamen innehåller påträngande element eller uppmanar till bruk av tobak kan den i sista hand förbjudas av marknadsdomstolen efter ingripande från konsumentombudsmannen, KO.

Tobaksbranschföreningens granskningsnämnd och detaljhandelns tobaksskyltningsråd tar sedan början av år 1987 ansvar för marknadsföringen av tobaksvaror genom s. k. egenåtgärder. Granskningsnämnden granskar all tobaksreklam och vidtar åtgärder om medlemmarna bryter mot reklamreglerna.

Jag kan och bör inte här ta ställning till frågan om lagligheten av den aktuella marknadsföringen av en särskild kvinnocigarett. Det ankommer som jag redan sagt på KO och marknadsdomstolen. Med hänsyn till mitt ansvar för hälsopolitiken vill jag emellertid säga följande.

All kunskap om tobaksbruk visar på hälsovådliga effekter i många avseenden.

Rökningen i vårt land är sedan flera år på tillbakagång, vilket ur hälsosynpunkt är mycket glädjande. Trots detta är rökning fortfarande vanlig i vissa grupper. Detta gäller t. ex. medelålders kvinnor. Den högsta andelen rökare i den svenska befolkningen återfinns just bland kvinnor i 40- och 50-årsåldern. Åtgärder för att minska tobakskonsumtionen måste därför intensifieras och utformas så att de på ett bättre sätt än hittills når kvinnorna.

Jag utgår från att de ansvariga myndigheterna i enlighet med gällande lagstiftning granskar de marknadsföringsåtgärder som vidtas i detta fall. Jag ämnar följa detta ärende med uppmärksamhet.

Anf. 2 GUDRUN NORBERG (fp):

Herr talman! Jag tackar socialministern för svaret på min fråga, som inte utmynnade i en frågedebatt utan i en interpellationsdebatt.

Enligt beräkningar kommer 10 000 personer i Sverige att dö i år till följd av tobaksrökning. Forskare konstaterade för länge sedan att rökning är cancerframkallande. Under senare tid har även cancerriskerna vid passiv rökning uppmärksamats. Försäkringsöverdomstolen har t. o. m. fastslagit att passiv rökning kan klassas som arbetsskada.

Sverige är inget underutvecklat land beträffande kunskapen om riskerna med rökning. Sverige var t. ex. ett av de första länderna i världen som påbörjade statligt finansierad tobaksupplysning. Det skedde sedan svenska vetenskapsmän 1956 uppvaktat regeringen, vilket ledde till en utredning om rökningens skadeverkningar. Trots denna tidiga start med undersökningar, som under årens lopp vidgats och givit allt klarare besked, har inte Sverige förmått ta så stora krafttag mot rökningen som t. ex. våra grannländer Norge och Finland.

Vi har ändå fått en attitydförändring i Sverige. Vi har kommit så långt att rökarna har tvingats inse att det finns människor som inte vill röka, varken aktivt eller passivt. Att då det statligt ägda Svenska Tobaks AB lanserar en ny cigarett speciellt för kvinnor är närmast oansvarigt. Hur kan, enligt uppgift, VD:n för Svenska Tobaks AB offentligt uttrycka att "den kvinnliga marknaden kräver ett nytt märke och en ny produkt"? Är denna tidningsuppgift verkligen korrekt, tycker jag att det är ett mycket anmärkningsvärt uttalande.

Ett massivt säljstöd vid lanseringen av denna damcigarett kan bli mycket olyckligt för många ungdomar. Rosa helsidesannonser med slagkraftig, utstuderad reklamtext och bilder där cigarettpaketet framställs som vackra och attraktiva har alldeles säkert effekt på, i synnerhet, unga kvinnor. Att smarta försäljningsknep lockar unga flickor in i ett vanebildande tobaksbruk tycks ingen i vare sig Svenska Tobaks AB eller Procordia bry sig om. Detta uppsving i försäljningskurvan, som naturligtvis eftersträvas i och med denna s. k. damcigarett resulterar tyvärr i en ännu kraftigare ökning av lungcancerfallen bland kvinnor. Unga flickor lockas in i tobaksbruk som riskerar att leda till en för tidig död.

Det är inte alls märkvärdigt att försäljningen riktar in sig på kvinnorna – det är nämligen där marknaden finns. Den största andelen rökare i Sverige utgörs av kvinnor. Vi vet att kvinnorna ligger efter männen i olika utvecklings- och frigörelsestadier. Mycket av det kvinnliga mönstret i dag var det manliga beteendemönstret för flera decennier sedan. Detta gäller framför allt oss medelålders kvinnor – de grupper där rökningen är mest vanlig.

Vi kan alltid hoppas att också kvinnorna kan ändra sina vanor så att tobaksbruket radikalt minskar. Men för att nå dit behövs litet mer än att bara hoppas. Det är i alla fall tydligt att Svenska Tobaks AB tänker göra allt för att främja kvinnornas rökning. "En särskild cigarett för kvinnor" har naturligtvis aldrig begärts utan är Svenska Tobaks AB:s sätt att försöka stimulera och utöka marknaden, dvs. att få fler kvinnor att röka.

Jag måste säga att jag tycker det därför låter kolossalt passivt och likgiltigt då socialministern inte ens försöker ange en enda åtgärd som moteld. Gertrud Sigurdsen säger: "Åtgärder för att minska tobakskonsumtionen måste därför intensifieras och utformas så att de på ett bättre sätt än hittills når kvinnorna." Sedan är det slut – inte en enda åtgärd! "Jag ämnar följa detta ärende – – –." Det är väl inte någon åtgärd. Ingen rökning minskar därför att socialministern "följer ärendet". Lika många dör i lungcancer hur mycket socialministern än "följer ärendet".

I svarstexten framställs det som om att granskningsnämnden och tobaksskyldningsrådet – och allt vad det heter – har allt ansvar. Men nog är det så, socialministern, att om socialministern visar en reell reaktion och bokstavigt uttalar en vilja att vidta åtgärder, bör det få effekt någonstans.

Jag kan inte hjälpa att jag känner mig mycket besviken över svaret – jag tycker att det speglar en resignation, uppgivenhet och låt-gå-mentalitet som jag har svårt att acceptera. Jag förväntar mig att socialministern i nästa inlägg i debatten räknar upp vilka åtgärder hon avser att intensifiera för att enligt svaret minska tobakskonsumtionen.

*Om Tobaksbolagets
lansering av en särskild
cigarett för kvinnor*

Anf. 3 KERSTI JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag tackar socialministern för svaret.

Min fråga till socialministern, med anledning av att statliga Svenska Tobaks AB i höst lanserar en särskild cigarett för kvinnor, var om regeringen avser att vidta någon åtgärd med anledning av detta.

I svaret uppehåller sig socialministern mest vid de regler som gäller i dag beträffande marknadsföring av tobaksvaror. Hon säger – jag vill också som Gudrun Norberg citera ur svaret – att det ankommer på konsumentombudsmannen och marknadsdomstolen att ”ta ställning till frågan om lagligheten av den aktuella marknadsföringen av en särskild kvinnocigarett”.

Det är inte precis något svar på frågan. Längre fram i interpellationsvaret säger socialministern: ”Åtgärder för att minska tobakskonsumtionen måste därför intensifieras och utformas så att de på ett bättre sätt än hittills når kvinnorna.” Det är positivt.

Sedan kan man fråga sig: Hur känns det för alla som är engagerade i arbetet med att minska tobakskonsumtionen när Svenska Tobaks AB går ut och lanserar en specialcigarett? Det måste kännas som ett slag i ansiktet.

För Tobaksbolagets del går det hela ut på att tjäna pengar – att få fler att röka eller, om man så vill, att få sälja fler cigaretter. Inte tror jag att man från det hållet har en tanke på hur människors hälsa påverkas, och det är detta som känns så horribelt.

Här kämpas det för fullt inom den förebyggande vården – på alla plan – för att minska rökningen, speciellt hos unga människor. Stora summor pengar och mycket arbete läggs ned på denna viktiga fråga. Arbetet har också gett resultat – trenden har vänt.

Då tycker jag inte det är rimligt att Tobaksbolaget för snöd ekonomisk vinnings skull skall behöva medverka till att mycket av hälsoupplyningsarbetet kanske nu spolieras genom att ytterligare en cigarett lanseras – och då en cigarett speciellt för kvinnor.

Även den nya cigarettens innehåller skadliga och cancerframkallande ämnen.

Låt mig också säga att jag hör till dem som anser att information och upplysning motverkas av den reklam för tobaksvaror som nu tillåts ske. Årligen lägger Tobaksbolaget ned ca 30 milj. kr. på tobaksreklam, och det är inget tvivel om att syftet är att hålla tobakskonsumtionen uppe. Reklamen syftar dels till att de som röker skall fortsätta att röka, dels till att man skall få nya rökare.

Jag har i flera år tillsammans med en partikamrat motionerat om annonsförbud för tobaksvaror. Det har vi gjort därför att vi anser att det är närmast dubbelmoral av samhället att tillåta reklam för något som för människors hälsa är så skadligt som tobak, när samhället samtidigt uppmanar till intensivt arbete för att minska konsumtionen av dessa hälsovådliga varor. Jag har i vart fall svårt att få ekvationen att gå ihop.

Men i lagutskottet, som har behandlat motionskravet, har intresset varit svalt. Centern är det enda parti som har reserverat sig för bifall. Innebörden i det svar vi har fått har varit att man har förståelse för motionärernas önskemål. Men efter att, som man säger, utförligt ha övervägt för- och

nackdelarna, har man ändå stannat vid att inte begära något förslag till förbud mot annonsering.

Jag vill därför fråga om socialministern, som har ansvaret för hälsopolitiken, är beredd att överväga och att också föreslå en ändring av tobaksreklamlagen. Det skulle vara en åtgärd från regeringens sida som enligt mitt sätt att se är väl förenlig med samhällets strävanden att begränsa tobaksbruket. I Sverige beräknas rökningen orsaka 8 000–12 000 för tidiga dödsfall per år, och det är mycket allvarligt.

Anf. 4 MARGARETA ANDRÉN (fp):

Herr talman! Jag vill tacka socialministern för svaret på min interpellation. Skälet till att jag ställde den till industriministern var att han ju är ansvarig för de statliga företagen och därmed också för Svenska Tobaksbolaget. Det hade ju varit intressant att få hans synpunkter på om Tobaksbolagets agerande när det gäller en särskild cigarett för kvinnor faktiskt inte innebär att främja en ökad cigarettkonsumtion bland kvinnor.

Min avsikt var att höra om inte industriministern i så fall ansåg att detta då stred mot lagen från 1978 om "särskild måttfullhet" i saluförandet av tobaksvaror.

Men i det här läget, när socialministern nu svarar på både interpellationen och frågorna, förstår jag att socialministern inte i detalj kan svara på frågor som berör Tobaksbolaget.

Socialministern och industriministern måste ju ha litet olika utgångspunkter och infallsvinklar när det gäller Tobaksbolagets verksamhet och resultat.

I industriministerns uppgifter ingår ju att se till att de statliga bolagen – och i det här fallet också det numera till övervägande delen statliga Tobaksbolaget – ger så stor vinst som möjligt.

I socialministerns uppgifter ingår ju däremot att försöka minska tobakskonsumtionen på grund av dess hälsorisker och därmed förutsätta en minskad vinst för Tobaksbolaget.

Jag såg häromdagen i en notis från en rapport att Tobaksbolagets stora vinster är ett problem. Tobaksbolagets vinst för 1986 uppgick till 762 miljoner, vilket jag förstår måste oroa socialministern. I det här sammanhanget är det intressant att påpeka att tobaksreklamen förfogar över mångdubbelt större belopp än informationen om tobaksskador.

När det gäller tobakskonsumtionen och dess hälsomässiga konsekvenser är det väl så att regeringen har ett gemensamt ansvar. Jag förutsätter att alla är överens om den syn på tobakspolitiken som avspeglas i den hälsopolitiska propositionen från 1984 och som antogs av riksdagen.

Jag skulle därför vilja fråga om socialministern anser att Tobaksbolagets handlande nu är förenligt med detta riksdagens beslut.

Man blir betänksam när man tar del av den proposition som i våras antogs om vissa aktiefrågor för Procordia AB. I propositionen 1986/87:126 framhåller nämligen föredragande statsrådet: "Tobaksrörelsen är en stor och stabil vinstgenerator. Företagets resultatmässiga dominans inom koncernen är både en styrka och en riskfaktor. Det mest vinstgivande produktområdet cigaretter har dock fått vidkännas en kraftigt vikande totalmarknad. Konsumtionsminskningen kommer sannolikt att fortsätta. — — På längre

sikt bedömer Procordia att det kan bli nödvändigt att strukturera om den skandinaviska cigarettmarknaden för att möta den hårdnande konkurrensen. I ett längre perspektiv kan en sådan utveckling kräva stora investeringar, men under de närmaste åren bör Tobaksbolaget kunna fortsätta att generera stora positiva kassaflöden."

I en motion bemöttes det här uttalandet. Jag citerar ur motionen: "För den som arbetar med att förebygga skador av tobaksbruk och alkoholbruk är detta en skrämmande läsning. Samtidigt måste man fråga sig om regeringen verkligen känner till de olika departementens arbetsområden när man så klart deklarerar det positiva i en försäljningsökning av öl och tobak. -- -- Vi är övertygade om att bryggeriverksamheten och Tobaksbolaget bör drivas på andra grunder än rent affärsmässiga."

Bakom den här tvåpartimotionen stod flera av oss riksdagsledamöter, med andre vice talman i spetsen.

Den utveckling som nu skett visar att en sådan här inställning har minst lika stor aktualitet i dag som i våras. Detta är viktigt att komma ihåg när Tobaksbolaget nu gått ut och lovat ett massivt säljstöd till den nya cigaretten som är "utvecklad speciellt för kvinnor".

Detta skall också ses mot att det i förarbetena till lagen om marknadsföring av tobaksvaror sägs att marknadsföring inte bara omfattar reklam utan även själva saluhållandet, även om det är helt passivt. Tobaksbolagets agerande i det här fallet kan väl inte kallas passivt. Jag förutsätter att konsumentombudsmannen och marknadsdomstolen kommer att granska förhållandena.

Jag hoppas dock att både socialministern och industriministern funderar vidare på vad regeringen kan vidta för åtgärder för att minska uppkomsten av lungcancer och andra rökingsrelaterade sjukdomar.

Så sent som i förrgår läste vi i tidningarna om nya siffror från socialstyrelsen, som visar att cancer i Sverige ökat med 52 % på 20 år. Där framgår att lungcancer ökar kraftigt, i synnerhet bland kvinnor, och att orsaken till stor del är att fler kvinnor börjat röka. Kvinnorna drabbas nu av en dubbelt så stor ökning av antalet nya lungcancerfall som männen.

Anser inte socialministern mot den här bakgrunden att instruktioner bör utfärdas för Tobaksbolagets verksamhet med innebörd att även hälsomässiga skäl skall beaktas t. ex. vid lansering av nya produkter?

Det är väl en fråga som socialministern och industriministern gemensamt kan arbeta med?

Anf. 5 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Rökning är näst efter alkohol det största hotet mot vår hälsa. Rökning orsakar fem till sex gånger fler dödsfall än trafikolyckorna gör. Dödsorsakerna är t. ex. hjärtinfarkt, lungcancer, luftrörs- eller lunginfektion.

10 000 människor dör varje år på grund av sina rökvanor.

Varje cigarett har en cancereffekt motsvarande 2 000 becquerel.

Arbetsplatser skulle omedelbart stängas, om deras luft innehöll bara hundradelen av de luftföroreningar som man får i sig i ett enda bloss.

Allt detta vet vi – det står att läsa med jämna mellanrum i rapporter och tidningsartiklar. Och ändå görs ingenting. Det finns ännu inget preventivt

åtgärdsprogram för att intensifiera kampen mot rökningen och påverka människor. Det framgår tyvärr också av svaret i dag.

Tvärtom, skulle man också kunna säga, eftersom all marknadsföring tillåts och samhället inte har skaffat sig några motmedel. Cancer har ökat med över 50 % under de senaste 20 åren. Ändå finns medel att både förebygga och åtgärda cancersjukdomarna. Det är hudcancer och lungcancer som har ökat mest. I synnerhet ökar lungcancer hos kvinnorna. Det beror på att allt fler kvinnor börjar röka. Dödligheten för kvinnor i cancer har ökat med 4–5 % per år.

Dessa alarmerande siffror kan man få reda på genom en folkhälso rapport från socialstyrelsen som kom häromdagen. Någon dag efter denna rapport lanserar Tobaksbolaget sin nya kvinnocigarett, som det heter i reklamen: "– – utvecklad speciellt för kvinnor", "för den moderna kvinnan". Cigaretten påstås hålla en "slim size". Allt är förstås avsett att främja rökning hos kvinnor. Ändå har Tobaksbolaget fräckheten att i ett pressmeddelande hävda att man inte vill bidra till en ökad konsumtion av cigaretter. Detta är dubbelmoral utan like!

Kvinnor skadas mer av cigaretter än män. Det gäller ju också alkohol. Dessutom kan vid en graviditet också fostret skadas. Det vet man. Barnets vikt påverkas. Om modern röker ett paket cigaretter om dagen är skillnaden i vikt 200–300 gram för barnet, och det är mycket när det gäller nyfödda barn.

Förbjud till att börja med all reklam!

Gertrud Sigurdsen svarar att tobaksmarknaden är fri. Enda restriktionen är att i reklamen skall "särskild måttfullhet iaktas" – vad nu det är.

Att i och för sig marknadsföra en cigarett är helt O.K. Om reklamen är alltför påträngande, kan marknadsdomstolen ingripa. Socialministern kan alltså inte ta ställning till lagligheten i den nu aktuella reklamdriven för den här cigaretten. Jag förstår det. Så länge vi inte skaffar oss instrument för att stoppa dåliga saker blir det så här. Och det blir sådana här svar.

Ändå vill socialministern i slutet av svaret säga något i hälsöhanseende. Hon påstår att rökningen är på tillbakagång. Jag tror att det är fel. Framför allt tror jag att rökning i stället ökar bland unga kvinnor. I folkhälso rapporten kopplar man också samman kvinnors benägenhet att få lungcancer med en ökad rökning.

Jag vill till slut ställa två frågor till Gertrud Sigurdsen:

1. Vilken åtgärd är det som skall till för att minska tobakskonsumtionen?
2. Hur skall ansvariga myndigheter i enlighet med gällande lagstiftning granska reklamåtgärderna?

Anf. 6 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Jag tror ingen kan bestrida att vi har haft en kraftig tillbakagång när det gäller tobakskonsumtion och rökning under senare år. Exempelvis har i genomsnitt 10 000 kvinnor per år slutat röka sedan slutet av 1970-talet. Det har skett en attitydförändring och det har skett en stark nedgång när det gäller rökningen.

Men jag kan säga till dem som ställt frågor och interPELLERAT att jag reagerade precis som ni har gjort, när jag en morgon på Ekot hörde om lanseringen av denna speciella kvinnocigarett – "det bruna paketet med

guldkanter". Först trodde jag det var fråga om ett aprilskämt, men eftersom det var oktober månad fick jag snart klart för mig att det inte var så.

Naturligtvis tycker jag att det är olämpligt, inte minst ur hälsosynpunkt. Jag tycker också att det är förnedrande ur kvinnosynpunkt att någon känner behov av att lansera en speciell kvinnocigarett.

Nu är det emellertid så, Inga Lantz m. fl., att denna kvinnocigarett ännu inte har marknadsförts till konsumenterna, och därför kan inte konsumentverket göra någon prövning. Det är alltså i första hand konsumentverket som skall göra det. Andra instans är konsumentombudsmannen och tredje instans marknadsdomstolen. Jag utgår från att Tobaksbolaget kommer att hålla sig inom lagens rāmärken, men granskningen kan alltså inte äga rum förrän produkten lanserats till konsumenterna.

Jag är inte passiv och inte likgiltig i de här frågorna, Gudrun Norberg. Jag tycker precis som ni att vi måste vidta alla tänkbara åtgärder för att få ned rökningen.

I mitt svar har jag redovisat hur lagen fungerar och vilka lagliga möjligheter som finns. Låt mig också nämna några exempel på åtgärder som vidtas. Vi stöder från statens sida olika kampanjer och olika organisationer. Vi stöder En rökfri generation, liksom idrottsrörelsen och andra organisationer. Vecka 46 i år är vidare "den rökfria veckan", då vi kommer att ha olika aktiviteter.

Vad jag här har redogjort för är alltså vilka lagliga möjligheter vi har i dag. Jag har också sagt att jag utgår från att konsumentverket kommer att noga granska marknadsföringen när – eller om – denna s. k. kvinnocigarett kommer att presenteras på marknaden.

Anf. 7 GUDRUN NORBERG (fp):

Herr talman! Jag måste fråga: Vad är det som utgör påträngande reklam? Är inte vackert färgsatta helsidesannonser i fackpressen påträngande reklam? Att ge en positiv bild av rökningen, att framhäva en särskild smak för kvinnor, "sofistikerad, högkvalitativ cigarett" – är det måttfull reklam? Man får inte uppmana till bruk av tobak, men vad gör sådan här reklam annars?

Tycker socialministern att man när det gäller det här säljstödet och den här annonseringen för den produkt som skall komma håller sig inom reklambestämmelserna? Jag undrar om det inte är nu som det är allra lämpligast att ingripa, om man verkligen menar något med sitt tal om intensifierade åtgärder mot tobakskonsumtionen.

Jag skulle alltså vilja veta vilka åtgärder det är som skall intensifieras. En rökfri vecka är vad socialministern talar om. Men kan det verkligen vara exempel på de kraftfulla åtgärder som socialministern avser att vidta i detta sammanhang, eller kommer andra åtgärder att vidtas någon gång i framtiden som inte nu passar in i bilden?

Vore det inte lämpligt, socialministern, att i samband med att den här nya produkten lanseras starta en ordentlig motkampanj – kanske annonsering mot reklamen – så att vi får en balans i detta sammanhang?

Sedan hoppas jag verkligen att det blir en ordentlig kontroll när det gäller utformningen av den reklam som riktas till allmänheten, till kunden.

Anf. 8 KERSTI JOHANSSON (c):

Herr talman! Socialministern säger att man inte kan granska annonseringen eller reklamen i förväg. Men jag menar att redan utformningen av förhandsanmälan av den nya cigaretten tyder på att man har gått för långt. I konsumentverkets riktlinjer står det under bedömningskriteriet "särskild måttfullhet" att marknadsföringen av tobaksvaror skall utformas så, att den så litet som möjligt främjar ett ökat tobaksbruk. Jag menar således att redan annonseringen om den nya cigaretten kommer att leda till att man blir mera nyfiken på att pröva cigaretten.

Jag dröjer kvar vid det här med annonseringen. Vi vet att tobaksannonseringen har betydande effekter på tobakskonsumtionen och att denna har ökat under senare år. Visserligen har ett antal människor slutat röka – Gertrud Sigurdsen nämnde siffran 10 000 –, men nya rökare tillkommer ju. Det talas nämligen om ytterligare 20 000 nya rökare varje år. Som jag ser saken har tobaksannonseringen betydande effekter när det gäller den ökade tobakskonsumtionen.

I 21 länder i världen – Norge, Finland och Island inbegripna – har man förbjudit annonsering i detta sammanhang. Internationella organisationer, t. ex. WHO, säger att alla former av marknadsföring av tobak bör förbjudas, därför att information och upplysning motverkas av den reklam som sker.

När nu Svenska Tobaksbolaget går ut på detta sätt och lanserar ytterligare en produkt – i det här fallet alltså en speciell cigarett för kvinnor – kan det inte kännas speciellt upplyftande för alla dem som i dag intensivt arbetar med information och hälsoupplýsning. Jag tänker då inte minst på alla duktiga, engagerade ungdomar som arbetar inom exempelvis Förbundet Rökfri ungdom eller i Stiftelsen En rökfri generation. I mitt hemlän finansierar landstinget det arbete som bedrivs av unga friskvårdsinformatörer, vilka åker runt i hela länet och besöker elever i femte och sjunde klass. Jag tycker att det är ett fint initiativ. Det får inte bli så, att det här arbetet stävjas eller att man tappar intresset för dessa frågor i och med att tobakssortimentet utökas. Jag anser således, socialministern, att regeringen borde vara intresserad för det första av att sortimentet av skadliga tobaksvaror inte utökas och för det andra av att Sverige – precis som WHO vill – förbjuder alla former av marknadsföring av skadliga tobaksvaror.

Anf. 9 MARGARETA ANDRÉN (fp):

Herr talman! Flera av oss riksdagsledamöter som är engagerade i frågor som gäller tobaksreklam har både motionerat och interPELLERAT tidigare. Tobaksbranschen har åtagit sig att vidta vissa egenåtgärder för att vaka över att reglerna i riktlinjerna iakttas. Tobaksbranschens granskningsnämnd kan göra tolkningar och ge anvisningar som branschens företag har förbundit sig att följa. Trots det hör både organisationer och enskilda ofta av sig till oss i riksdagen och till socialstyrelsen, då de inte tycker att de nya riktlinjerna följs. Det är nog nödvändigt att granskningsnämnden skärper sin uppmärksamhet beträffande efterlevnaden av riktlinjerna.

Socialstyrelsen har också i en skrivelse till granskningsnämnden ifrågasatt vissa företeelser. Granskningsnämndens arbete är viktigt för att det skall vara möjligt att bedöma om det nuvarande restriktionssystemet för tobaks-

reklam i praktiken skall kunna anses fungera.

Jag måste nog hålla med socialstyrelsens chef Maj-Britt Sandlund, som så sent som i somras sade att det vore mycket lättare att hantera ett totalförbud mot tobaksannonser och en del annan tobaksreklam. De halvhjärtade detaljrestriktioner som finns i dag blir lätt föremål för olika tolkningar. Genom ett totalförbud skulle det också vara lättare att komma åt smygreklamen.

Om inte myndigheterna arbetar för att se till att detaljreglerna efterföljs, måste man med större kraft arbeta för ett totalförbud mot tobaksreklam. Som nämndes här tidigare, har flera länder, bl. a. Finland, Norge och Island, förbud mot tobaksannonsering. WHO:s expertkommitté i tobaksfrågor utfärdade 1978 en officiell rekommendation om ett totalt förbud mot alla former av tobaksreklam.

Vad som är särskilt intressant, förutom det jag sade i mitt första inlägg när det gäller förarbetena till 1978 års marknadsföringslag, är ett uttalande som innebär att nya kunskaper om hälsorisker och ändrade värderingar i samhället kan beaktas vid bedömningen av vad som är särskilt måttfullt i reklamen. Det visar sig nu att reklamen tar sig nya uttryckssätt, varför det borde vara dags att ompröva hela reklamfrågan när det gäller tobaken. Jag undrar om inte socialministern delar just den uppfattningen.

Jag är naturligtvis glad över att socialministern nämner den rökfria veckan. Som antydde här tidigare, är det många som är inblandade i den. Jag är själv vice ordförande i Nationalföreningen för upplysning om Tobakens Skadeverkningar, NTS, som är en av de arrangörer som anordnar den rökfria veckan. Jag är också glad över att riksdagen får visa utställningen om passiv rökning, som jag hade nöjet att öppna.

Anf. 10 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Rökningen har minskat, sade Gertrud Sigurdsen, men jag tror inte det. Jag tror framför allt inte att den har minskat bland kvinnor utan tvärtom att den har ökat. Enligt uppgift börjar 20 000 människor att röka varje år samtidigt som 10 000 dör av rökning – det blir alltså ett bruttotillskott, om man räknar krasst.

Gertrud Sigurdsen sade att hon också har reagerat mot lanseringen av den nya kvinnocigaretten men att konsumentverket inte kan göra en prövning så länge som detta sker inom lagens rāmärken. Jag vill då fråga: Skall reklam över huvud taget få förekomma? Varför skall det göras reklam för dåliga produkter, som skadar folkhälsan och som gör att människor dör i tiotusental per år?

Jag tycker att Gertrud Sigurdsens argumentering är svag. I detta fall räcker det inte med att luta sig mot en granskningsnämnd eller vänta på att konsumentverket skall reagera. Den åtgärd som borde vidtas är att förbjuda tobaksreklamen över huvud taget. Om man är överens om att detta är ett folkhälsoproblem, vilket jag faktiskt tror att vi är överens om, varför skall man då göra reklam för varan? Vi vet att reklamen lockar nya rökare varje år.

Vi har inte alls berört frågan om passiv rökning. Det har förekommit diskussioner och många artiklar om detta också. Passiv rökning orsakar också dödsfall. Det har hänt på arbetsplatser, och den passiva rökningen har

även klassats som arbetsskada. Det finns många olika infallsvinklar på problemet, och de ger alla anledning att vidta den åtgärd som innebär förbud mot reklam för tobak. Eftersom ett sådant förbud finns i andra länder, även nordiska länder, tycker jag att det finns all anledning för Sverige att följa efter. Men jag har ännu inte kunnat höra Gertrud Sigurdsen föreslå en enda åtgärd i den här frågan, varken i den här debatten eller tidigare.

Anf. 11 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Jag tycker fortfarande att det har hänt väldigt mycket på det här området, om vi tittar tillbaka 10–15 år. Med den lagstiftning som gäller, har vi lyckats komma långt. Enligt de statistiska uppgifter som finns. Inga Lantz, minskar de yngre kvinnorna sitt rökande, alternativt de börjar inte röka. Det är bland de litet äldre kvinnorna, bland de medelålders kvinnorna, vi inte ser samma förändring.

Den förändring som ägt rum har inte skett utan att vi har gjort någonting. Det har alltså gjorts insatser på olika håll. Jag nämnde organisationerna och däribland En rökfri generation. Här har också nämnts Rökfri ungdom. Skolan har naturligtvis ett ansvar och utrettar också ett omfattande arbete i sin ANT-verksamhet. ANT står för alkohol, narkotika och tobak. Även andra organisationer bidrar.

Dessa organisationer har stöd från samhället. De har statligt stöd och de har ofta stöd även från landsting och kommun. Det förekommer alltså en mycket intensiv verksamhet, och vi hade säkert inte nått så långt i dag om vi inte hade haft denna verksamhet. Det är inte fråga om någonting som kommer i framtiden, utan det är någonting som kontinuerligt pågår. Jag tycker att vi skall fortsätta på den inslagna vägen när det gäller att försöka minska rökandet i vårt land.

Anf. 12 GUDRUN NORBERG (fp):

Herr talman! Socialministern berör de verksamheter som bedrivs nu. Jag håller med om att åtgärder vidtas, att organisationerna stöds på olika sätt och att upplysning bedrivs i skolan. Jag har inte sagt emot det. Men i socialministerns svar står det att åtgärder "måste därför intensifieras". Det tolkar jag som att ytterligare åtgärder eller kraftfullare åtgärder skall vidtas. Fortfarande dör 10 000 människor om året i Sverige på grund av rökning. Då måste det finnas alla skäl i världen att intensifiera just de här åtgärderna. Jag frågar fortfarande: Vilka är dessa kraftfullare eller ytterligare åtgärder, som jag av socialministerns svar tolkar skall komma?

Anf. 13 KERSTI JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag ställde en fråga till socialministern och jag upprepar den: Vill socialministern, som har ansvar för hälsopolitiken, överväga och även föreslå en ändring av tobaksreklamslagen? Det skulle kunna vara en åtgärd från regeringens sida som är väl förenlig med samhällets strävanden att begränsa tobaksbruket.

Anf. 14 MARGARETA ANDRÉN (fp):

Herr talman! Jag ställde också en fråga till socialministern. Jag tror att jag måste upprepa den: Anser inte socialministern, mot den bakgrund jag redovisade, att instruktioner bör utfärdas för Tobaksbolagets verksamhet med innebörden att även hälsomässiga skäl skall beaktas, t. ex. vid lansering av nya produkter?

Eftersom jag inte har fått något svar vill jag gärna understryka just de hälsomässiga aspekterna och på nytt upprepa att antalet dödsfall i Sverige där rökning är en starkt bidragande orsak beräknas till mellan 7 000 och 13 000 per år. Jag vill också nämna att WHO har fastslagit att ingen annan enskild förebyggande åtgärd kan bidra mer till ökad hälsa än förhindrande av tobaksrökning.

I den omnämnda hälsopolitiska propositionen berördes också prisinstrumentets effekt på tobakskonsumtionen. Den får vi verkligen inte försumma.

Ser man på de intentioner som fanns när man antog den hälsopolitiska propositionen, finner man att den annonsering som nu görs om den nya kvinnocigaretten strider mot de riktlinjer som då slogs fast. Jag vill gärna understryka att vi bör ta fasta på WHO:s rekommendation att vi bör slå fast ett konkret mål för hur vi skall minska tobakskonsumtionen i vårt land. Det har jag och andre vice talman föreslagit i en motion. Det är nödvändigt, om vi skall kunna minska tobakskonsumtionen och antalet dödsfall på grund av rökning.

Anf. 15 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Gertrud Sigurdsen sade att vi har kommit långt när det gäller att bekämpa rökningen. Jag kan bara inte förstå hur Gertrud Sigurdsen kan säga på det viset när vi känner till skadefeffekterna, när vi vet att 10 000 människor dör varje år på grund av sina rökvanor. Hur kan man då påstå att vi har kommit långt? Dessutom kan vi i varje fall misstänka att fler kvinnor börjar röka nu än tidigare. Detta har samband med den lungcancerökning som har redovisats under de senaste dagarna.

I svaret säger Gertrud Sigurdsen: "Jag utgår från att de ansvariga myndigheterna i enlighet med gällande lagstiftning granskar de marknadsföringsåtgärder som vidtas i detta fall."

Man skall alltså utgå från gällande lagstiftning, och i gällande lagstiftning förbjuds inte reklam. Man skall alltså fortsättningsvis få göra reklam för tobaksvaror. Reklamen har ju till uppgift att främja rökning, precis som när det gäller all annan reklam, och meningen med denna reklam är att kvinnor bör röka mer än var de gör redan nu.

Vi hörde att vinsttänkandet styr på detta område som på alla andra områden. Vinsten var 762 milj. kr. för 1986. Det är inte litet pengar det handlar om. Och det är vinster som tas ut på bekostnad av människors hälsa.

Jag skulle vilja fråga Gertrud Sigurdsen: Varför kan man inte införa ett reklamförbud beträffande tobak? Vad har Gertrud Sigurdsen emot ett förbud mot tobaksreklam?

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1987/88:10 om kokainhandeln på viss restaurang i Stockholm

Prot. 1987/88:15
27 oktober 1987

Anf. 16 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Karin Israelsson har frågat mig av vilken anledning jag ej offentligt reagerat mot att kokainhandeln på en viss restaurang i Stockholm inte blivit föremål för den behandling som lagar och förordningar rörande utskänkningstillstånd föreskriver.

Kokainet är ett av världens mest missbrukade narkotikum. Under senare delen av 1970-talet flerdubblades den illegala produktionen av denna centralstimulerande drog. I massmedierna, främst i USA, beskrevs kokain till att börja med som en relativt ofarlig s. k. innedrog.

Hösten 1983 besökte jag Kalifornien bl. a. för att studera kokainmissbrukets utveckling och effekter. Det var skrämmande att få bekräftat att missbruket spritt sig till alla samhällsklasser. Bland t. ex. behandlingspersonalen var det ingen som längre levde i föreställningen att kokain enbart var en innedrog för överklassungdom. Drogen användes av människor i alla åldrar och från olika miljöer. Jag träffade också den kände narkotikaforskaren Sidney Cohen, och han skickade med mig en varning. Han var rädd för att vi i Europa var oförberedda på kokainets risker, att vi inte hade beredskap, att vi underskattade drogen.

När jag kom hem från USA kallade jag till ett möte med de närmast berörda myndigheterna, rikspolisstyrelsen, generaltullstyrelsen, riksåklagarämbetet, socialstyrelsen samt skolöverstyrelsen. Vad visste de om kokain? Jag blev lugnad. Där fanns betydande kunskap, intresse och beredskap.

Som ett led i att förebygga kokainets spridning i Sverige tog jag initiativ till att socialstyrelsen år 1984 gavs ett regeringsuppdrag att sammanställa ett faktamaterial om kokain, bl. a. för att motverka att en romantiserande propaganda skulle spridas om kokainets verkningar.

I maj 1985 presenterades detta material vid en konferens som regeringens samordningsorgan för narkotikafrågor arrangerade. Konferensen vände sig till representanter på regional nivå från skola, socialtjänst, sjukvård samt polis och kriminalvård. Syftet var att ge regionala nyckelpersoner underlag för att kunna uppmärksamma och förebygga kokainmissbruk. Socialstyrelsen har sedan följt upp denna konferens på olika sätt.

Enligt uppgift från Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN), som gör kontinuerliga beräkningar av missbruksutvecklingen, förekommer i dag kokainmissbruk i Sverige, men i begränsad omfattning. Eftersom detta missbruk i första hand äger rum bland människor som ofta besöker s. k. inneklubbar och speciella restauranger finns det starka skäl för samhället att noga följa vad som händer på dessa ställen.

När det gäller den i Stockholm centralt belägna restaurang som jag utgår från att Karin Israelsson syftar på, har jag inhämtat upplysningar från såväl polismyndigheten som socialförvaltningen i Stockholm samt länsstyrelsen i Stockholms län. Dessa myndigheter följer kontinuerligt verksamheten vid denna restaurang. Vad som framkommit är att små mängder kokain hanterats på restaurangen vid några enstaka tillfällen. Inget i utredningen

*Om kokainhandeln på
viss restaurang i Stock-
holm*

Prot. 1987/88:15
27 oktober 1987

*Om kokainhandeln på
viss restaurang i Stock-
holm*

tyder på att de ansvariga eller personalen haft kännedom om hanteringen. Kokainhanteringen anses av polismyndigheten ha skett så dolt att de ansvariga inte kan bedömas ha eftersatt sin uppsiktsskyldighet enligt lagen om handel med drycker.

Vad gäller narkotikahanteringen fortsätter polisen att undersöka denna restaurang liksom andra restauranger, klubbar och kaféer. Socialförvaltningen har uppgivit att man utövat en fortlöpande tillsyn över restaurangen och kommer att göra detta också fortsättningsvis. På grundval av hittills nämnda uppgifter från polisen har länsstyrelsen inte funnit några skäl till ingripande enligt lagen om handel med drycker.

Länsstyrelsen gav däremot i våras restaurangen en varning för brister i nykterhet och ordning, och efter detta har förhållandena förbättrats. Länsstyrelsen kommer, i enlighet med sin tillsynsfunktion, att följa utvecklingen noga framöver.

Herr talman! Med anledning av detta finner jag inte skäl att nu reagera offentligt i detta ärende. Jag kan försäkra att om jag får kännedom om att det förekommer kokainhandel på klubbar och restauranger, kommer jag att ta de initiativ jag finner lämpliga. Jag kommer över huvud taget att följa utvecklingen vad gäller kokainet och dess spridning med lika stor uppmärksamhet som tidigare.

Anf. 17 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för ett utförligt svar på min interpellation.

De egna erfarenheterna bidrar ofta till det engagemang man får i olika frågor. Jag är helt övertygad om att det som socialministern upplevde i Kalifornien har satt spår i den hantering kokainproblemet fått. Just det faktum att vi inte äger kunskap om den stora risk kokainmissbruk innebär kan leda till att vi inte tar detta missbruk på allvar, och det vore förödande. USA är ju ofta ett föregångsland när det gäller levnadsmönster, och den stora utbredning som kokainmissbruket där fått är en första varning för länder som Sverige.

Tyvärr förekommer redan i dag ett kokainanvändande som är mer alarmerande än man först uppfattar. Föräldraföreningen mot narkotika nås ofta snabbt av enskilda människors missbruksproblem. För någon vecka sedan hade jag ett samtal med en företrädare för föreningen som sade att hon samma vecka fått samtal från anhöriga som insett att deras närmaste missbrukar kokain. De tillhörde på intet sätt innegänget utan hade vanliga arbeten med viss press på sig. Detta är ett larm som vi måste ta på allvar. Och det är i det sammanhanget som de avslöjanden som skett av kokainhantering har sin berättigade plats.

Pressens vinklade beskrivningar av kokainmissbrukare bidrar starkt till att glorifiera missbruket. Alla tar på ett mänskligt sätt parti för missbrukaren. Det är ett stöd som denne behöver i den situationen, men det kan finnas fallor i detta – det kan locka andra att pröva drogen; man ser inte att användandet av den drogen är högst allvarligt och skapat stora problem och tragedier. Skådespelare är, både som enskilda och grupp, ofta förebilder för sina beundrare. Detta gäller även musiker och andra artister. Deras drogmiss-

bruk skildras sällan som ett problem, utan man ser ofta att de klarar sin karriär på ett bättre sätt efter avslöjanden. Avståndstagandet från drogerna kommer ofta inte fram, om det nu existerar.

De initiativ som socialministern presenterat har varit av det slag man kan förvänta sig när ett statsråd anser att det krävs åtgärder. Trots detta finns det i dag ingen lag som förbjuder bruket av narkotika. Narkomanvården är under all kritik, och det finns små förutsättningar att ingripa mot missbruket. Även de som söker frivillig vård har stora svårigheter att erbjudas plats för behandling. Detta har ställts i ett nytt ljus i och med den spridning av HIV-viruset som nu sker och som till stor del bottnar i den narkotikahantering de prostituerade flickorna på bl. a. Malmskillnadsgatan hamnat i.

På en krog i närheten av denna gata avslöjades i utförliga tidningsartiklar en hantering av kokain. Varje restaurang är beroende av att man hanterar utskänkningen med hänsyn till de regler som gäller. I detta fall framgår av statsrådets svar att det riktats en anmärkning redan i våras mot denna restaurang. Jag har inte namngett någon restaurang i min interpellation; det saknar betydelse eftersom jag av principiella skäl vill få kontrollen av utskänkningstillstånd belyst. Om ett tillstånd prövas, vet man förhoppningsvis att hanteringen är korrekt.

I det svar jag fått i dag anger statsrådet att upplysningar inhämtats från polismyndighet, länsstyrelse och socialförvaltning. Här anges att dessa myndigheter följer verksamheten vid denna restaurang. Enligt det protokoll jag erhållit kopia av anger polismyndigheten den 1 oktober att man för närvarande inte anser att det finns skäl att dra in ett serveringstillstånd. Jag ställde min fråga den 25 september, och polisutredningen kom väl till stånd vid den förfrågan som då kom från socialdepartementet. Det är en rätt summarisk utredning som ligger till grund för uttalandet om den situation som i dag är rådande – om inte detta uttalande stöder sig på den utredning som tidigare skett i detta fall. Den snabbhet som nu kan noteras när det gäller handläggningen av ärendet är förvånansvärd och får mig att betvivla att tillsynen är till fyllest. Det inträffade gav socialministern tillfälle att också agera offentligt.

Jag anser att jag med min fråga i varje fall har väckt några som sovit. Svaret på frågan tyder på att viss kontroll fortfarande sker. Det är mer än man kan säga generellt om tillsynen i utskänkningsärenden. Den enorma ökningen av tillstånd för utskänkning av alkohol skapar problem inte minst för tillsynsmyndigheterna. Det kan då vara en viss tröst att just den restaurang som nu figurerat varit föremål för viss kontroll. Jag anser det viktigt i förebyggande syfte att störa all illegal verksamhet av den art som förekommit. Nu gäller det att för framtiden se till att skapa miljöer där det inte ingår som ett inslag att ägna sig åt kokainets förhärjande. Den kampen måste föras på alla fronter. Jag hoppas också att medel kommer att anslås för den kontroll som jag anser vara nödvändig för att man i detta arbete skall kunna tillämpa de lagar som vi har.

Till slut vill jag fråga socialministern om hon anser att tillsynsmöjligheter föreligger i den utsträckning som man borde kunna fordra och om tillsynsmyndigheterna agerar på det aktiva sätt som man också bör kunna fordra om man vill att de skall följa lagens intentioner.

Anf. 18 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Jag har ingen anledning att ifrågasätta att tillsynsmyndigheterna fullgör de uppdrag och de skyldigheter som de har. Jag utgår alltså från att så sker både i detta fall och i andra sammanhang där det kan vara aktuellt.

Anf. 19 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Jag hade hoppats att jag också kunde vara lika säker på den saken. Men vid de kontakter jag har med sociala myndigheter och nykterhetsvänner ute i landet får jag uppfattningen att antalet serveringstillstånd har ökat oerhört kraftigt, medan anslaget till dem som sedan skall verkställa tillsynen inte har ökat utan tvärtom har dragits ned. Jag tycker att just det agerande som förekommit i anledning av min interpellation tyder på att man inte med tillräcklig intensitet följer upp alla de fall som inträffar.

Visserligen hade man redan i våras kritiserat den restaurang som det här handlar om. Men jag vet att det finns ett stort antal nya tillståndsärenden som gäller en rätt liten omkrets i innerstaden, och jag har svårt att tro att man där med begränsade resurser kan tillse att utskänkninglagen också följs. Det är ett stort problem, och man bör se efter om det finns saker som behöver tillrättaläggas, och om det inte brister just när det gäller medelstilldelningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1987/88:11 om bekämpandet av sjukdomen aids

Anf. 20 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Gullan Lindblad har frågat mig

1. om jag ämnar verka för en översyn av sekretesslagstiftningen för att denna skall bli så klar att vårdpersonal självklart underrättas om en patient bör behandlas som en HIV-smittad, samtidigt som den enskildes sekretesskydd utåt är självklart,

2. vilka åtgärder, som har vidtagits för att åstadkomma en gemensam policy angående HIV i arbetslivet, och om aidsdelegationen har utarbetat ett program som syftar till positivt ansvarstagande och kamratstöd, samtidigt som klara linjer ges för när en HIV-smittad bör omplaceras,

3. om jag nu är beredd att förorda allmänna, obligatoriska HIV-tester – i ett första steg av alla som kommer i kontakt med hälso- och sjukvården,

4. när förslaget om en ny smittskyddslagstiftning föreläggs riksdagen – och om aids då kommer att klassificeras som allmänfarlig sjukdom – samt

5. på vilket sätt aidsdelegationen har effektiviserat sitt arbete med hänsyn till den snabba utbredningen av aids och om det finns några planer på ett nationellt "krishögkvarter".

Jag besvarar frågorna i tur och ordning.

1. Sekretesslagstiftningen har ändrats med hänsyn bl. a. till dess konsekvenser för hälso- och sjukvården och för smittskyddet. Under första delen av riksmötet 1986/87 behandlades en proposition med förslag till bl. a. vissa

ändringar i sekretessreglerna för att förbättra möjligheterna till effektiva insatser mot spridningen av HIV. Regeringen följer utvecklingen uppmärksamt och verkar för att sekretesslagstiftningen fortlöpande anpassas till de behov som uppkommer. Just de förhållanden som Gullan Lindblad berör har diskuterats inom aidsdelegationen, som bl. a. har konstaterat att en patient som är HIV-smittad bör meddela detta till den som skall behandla honom eller henne inom hälso- och sjukvården, och då även inom tandvården. Någon skyldighet för patienten att upplysa om att han eller hon är smittad föreligger emellertid inte. I samband med att en ny smittskyddslag utarbetas övervägs om uppgiften skall kunna inhämtas på annat sätt. Jag anser därför att någon översyn av sekretesslagstiftningen inte är påkallad för närvarande.

Jag vill i detta sammanhang betona att frågan om skydd inom hälso- och sjukvården mot smitta genom blodkontakt ägnas stor uppmärksamhet. Arbetarskyddsstyrelsen och socialstyrelsen har utfärdat allmänna råd i ämnet.

2. Aidsdelegationen och arbetarskyddsstyrelsen inbjöd en rad av arbetsmarknadens parter och olika myndigheter till två dagars seminarium om HIV i arbetslivet i slutet av september. Från diskussionen vid seminariet vill jag framhålla följande. Någon smittrisk föreligger inte vid normala sociala kontakter på arbetsplatserna. Risken att smittas på annat sätt i arbetslivet är försvinnande liten. Trots detta måste man naturligtvis ta oron inom arbetslivet på allvar och möta den med utbildning och information, som går i närkamp med fördomar och utstötningstendenser på arbetsplatserna.

HIV-smittade har en självklar rätt att behålla sina arbeten och rätt till stöd. HIV-smitta utgör inte något skäl för omplacering. HIV-smittade som insjuknar skall inte behandlas på annat sätt än anställda med andra svåra sjukdomar. Gällande regler i lagstiftning och avtal skall givetvis tillämpas även för dessa fall. Vid seminariet ansågs det inte nödvändigt med ett obligatoriskt HIV-test vid anställning. Naturligtvis kan arbeten förekomma som kräver särskilt god hälsa och funktionsduglighet av den anställde. Hälsoundersökningar kan av den anledningen behöva göras. Jag vågar säga att en stor överensstämmelse i uppfattningarna föreligger mellan arbetsmarknadens parter när det gäller synen på HIV i arbetslivet.

En referensgrupp till aidsdelegationen har nyligen tillsatts och kommer att behandla HIV och aids i arbetslivet. Ordförande är statssekreteraren i arbetsmarknadsdepartementet, Ulf Westerberg. I gruppen kommer bl. a. samråd och erfarenhetsutbyte att äga rum i policy- och principfrågor. Det är en mycket viktig uppgift att förbereda människorna i vårt samhälle på att leva och arbeta tillsammans med HIV-smittade och ge de smittade ett så gott stöd som möjligt i deras svåra situation. Ett klarläggande av smittriskerna och effekterna av sjukdomstillstånden är av stor vikt, bl. a. för att skapa den trygghet som är en förutsättning för ett effektivt stödarbete.

3–4. Frågorna 3 och 4 är likalydande med två frågor i en interpellation som Gullan Lindblad fick svar på så sent som den 12 maj. Jag ber därför att få hänvisa till mitt svar den gången, med två tillägg: Det första är att propositionen om en ny smittskyddslag kan lämnas till riksdagen kommande vår. Det andra är att den testverksamhet som jag beskrev i mitt svar den 12 maj nu pågår, med enstaka undantag, i samtliga landsting.

5. Aidsdelegationens huvuduppgift är att samordna arbetet inom alla samhällets områden med att begränsa spridningen av HIV/aids. Delegationens roll som nationellt samordningsorgan ökar fortfarande i betydelse. Aidsdelegationen har också påtagit sig ett ansvar för att verkställa den pågående informationskampanjen.

Men det faktum att aidsdelegationen har ett övergripande samordningsansvar förändrar inte det ansvar och de uppgifter som andra myndigheter och samhällsorgan har. Landstingen har fortfarande ansvaret för hälso- och sjukvården. Kommunerna är fortfarande ansvariga för missbrukarvården. Socialstyrelsen har tillsynsansvar som tidigare. Statens bakteriologiska laboratorium har sina instruktioner givna. Skolan har obeskuret ansvaret för att i enlighet med läroplanerna ge ungdomar kunskap om sex och samlevnad, om sexuellt överförda sjukdomar och därmed också om HIV och aids. Skolan har också att inom ramen för anslagen till fortbildningen av lärare se till att angelägen fortbildning kommer till stånd.

Det är nödvändigt att den ansvarsbilden är fullkomligt klar.

Det är min bedömning att landsting, kommuner och myndigheter driver en bred och omfattande verksamhet kring HIV-smitta och aids inom sina områden. Överallt i samhället görs omfattande, i många fall uppoffrande, insatser i syfte att begränsa smittans utbredning.

Min bedömning är också att aidsdelegationen och dess kansli i socialdepartementet fungerar effektivt.

Anf. 21 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka socialministern för det utförliga svaret. Jag är åtminstone delvis ganska nöjd med svaret. Det framgår av svaret att en del saker händer. Jag tror att det är viktigt att den informationen ges i denna församling.

Att jag nu återkommer med en interpellation beror på att det har hänt en del i denna fråga sedan vi senast diskuterade den i våras. Antalet aidssjuka fortsätter att öka i oförminskad takt, med en fördubbling av antalet sjuka årligen. Allt fler människor ute i samhället kommer nära sjukdomen med allt vad det innebär av ångest och engagemang på olika sätt – både negativt och positivt.

Att jag särskilt har tagit upp sekretesslagstiftningen beror på det uppmärksammade förhållandet i somras när vårdpersonal vid ett Stockholms sjukhus inte fick veta att en patient var aidssjuk. Personalen kunde därmed inte skydda sig mot smitta. Sådant är faktiskt oförlåtligt!

Å andra sidan vet vi också att det har inträffat andra saker. Sekretessen har inte fungerat när det gäller enskilda patienter, utan ryktesspridning har kommit i gång. Jag kan inte tolka det på annat sätt än att det måste vara stora brister i sekretesslagstiftningen, eller åtminstone i hanterandet av denna lagstiftning.

Visst är det bra att regeringen följer frågan med uppmärksamhet, men räcker det? Det måste komma till stånd en skärpning och en ökad respekt för sekretessfrågorna ute i hälso- och sjukvården. Den respekten måste så att säga komma till stånd åt båda håll.

Jag vill fråga om socialministern har haft kontakt med socialstyrelsen och

Landstingsförbundet i den här frågan för någon form av gemensam aktion. Jag är nämligen ganska övertygad om att vårdpersonalen, om den får mycket klara riktlinjer, är beredd att ta ett ökat ansvar i dessa frågor.

När det gäller HIV i arbetslivet är det bra att seminariet med arbetsmarknadens parter har kommit till stånd, och nu har enligt statsrådets svar också en referensgrupp tillsatts. Detta är bra, men det är knappast tillräckligt för att stilla oron när det gäller hur inblandade parter skall handla och hur man skall få bort fördomar på arbetsplatserna. Informationen måste nå ut till varje anställd. Har regeringen vidtagit några ytterligare åtgärder utöver de redovisade eller är några sådana på gång?

Frågorna 3 och 4 i min nuvarande interpellation är likalydande med frågorna i min förra interpellation. Det beror på att jag fortfarande anser att vi bör ha allmänna tester precis som vi haft gällande tbc och syfilis. På den punkten befinner jag mig i sällskap med en majoritet av svenska folket, och jag ändrar mig inte heller på den punkten. Jag är övertygad om att vi kommer att tvingas dithän till sist. Frågan är hur långt sjukdomen skall tillåtas utbreda sig, innan obligatoriska allmänna tester införs. Allt fler har på senare tid tagit till orda i kravet på allmänna tester, men de närmast ansvariga backar. Varför? Jag har inte fått det klart för mig.

Vad gäller den nya smittskyddslagstiftningen trodde jag, efter det svar som jag fick i maj, att vi skulle få en proposition på riksdagens bord nu i höst. När jag nu upptäcker att så inte är fallet, kommer jag naturligtvis med en fråga. Den här lagstiftningen brådskar och här går månad efter månad. Mycken HIV-smitta hinner spridas under tiden.

I svaret säger socialministern att aidsdelegationen fungerar effektivt. Ja, aidsdelegationen gör ett bra arbete, men om den fungerar effektivt råder det delade meningar om ute bland folket. Många anser att man borde ha någon form av krishögkvarter för att kunna vidta snara åtgärder. Enligt uppgifter som jag har fått från socialstyrelsen har dess värre människornas förtroende för myndigheternas sätt att bekämpa aids minskat under det senaste året. Det är nu bara 20 % av svenska folket som anser att de åtgärder myndigheterna vidtagit har varit lämpliga och tillräckliga. Min fråga blir till sist: Vilka slutsatser har socialministern dragit av detta?

Anf. 22 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Jag tycker att det i stora drag är kloka svar som socialministern har gett på Gullan Lindblads interpellation. Jag skulle vilja kommentera två punkter. Först några ord om smittskyddslagen. Vi får nu besked om att ett förslag till ny smittskyddslag kan komma att läggas fram under våren 1988. Jag tycker att det är mycket beklagligt att denna viktiga fråga har segdragits så pass länge. Det har nu också gått en lång tid sedan riksdagen påpekade att den nuvarande smittskyddslagen är en svårtillämpad och bristfällig lag. Det har nu också gått lång tid sedan ett betänkande lades fram och remissbehandlades. Jag hoppas verkligen att arbetet på den här punkten bedrivs med all möjlig skyndsamhet.

Får jag sedan komma in på den femte punkten i Gullan Lindblads interpellation, som handlar om behovet av ett nationellt krishögkvarter. I våras, i april, sammanträdde socialstyrelsens vetenskapliga råd för aids, 33

vetenskapliga experter – de främsta i landet. Vid det sammanträdet fann man att socialstyrelsens egna insatser för att leda aidsarbetet och för att utöva tillsyn över sjukvården var bristfälliga. Det berodde på för svag dimensionering av socialstyrelsens resurser. Det vetenskapliga rådet uttalade sig för en rejäl förstärkning av socialstyrelsen. Man ville att det skulle inrättas en speciell stabsfunktion direkt underställd generaldirektören, med medicinsk expertis, socialvårdsexpertis och administrativ expertis. Man skrev om detta till socialstyrelsens styrelse. I maj i år ställde sig socialstyrelsens styrelse bakom detta förslag och skrev till regeringen och begärde en rejäl förstärkning av socialstyrelsens resurser. Man ville ha 6 milj. kr. utöver de 4 milj. kr. som socialstyrelsen redan har fått. Mot bakgrund av socialstyrelsens ansvar på detta område och epidemins karaktär, borde en check ha kommit med vändande post. Men i stället för ett positivt besked har regeringen inte, såvitt jag vet, givit något svar till socialstyrelsen på denna framställning. Däremot har socialministern här i riksdagen sagt att frågan prövas vid ordinarie budgetarbete. Med andra ord: När ett larmrop kommer våren 1987 om att det behövs en omedelbar förstärkning av socialstyrelsens resurser för tillsyn av sjukvården på aidsområdet svarar regeringen med att det kanske kan tillföras resurser från den 1 juli 1988. Jag finner för min del detta fullkomligt obegripligt.

Jag vill fråga socialministern: Är det verkligen sant att detta är regeringens bedömning, att en fråga av denna karaktär kan vila i 14 månader, eller var avsikten med svaret att det i första bästa tilläggsbudget, om det nu behövs mera pengar, läggs fram ett förslag från regeringens sida? Jag tror för min del att regeringen är utrustad med en tillräckligt stor handkassa för att kunna hala fram 6 milj. kr., om det skulle behövas, utan att gå till riksdagen. Men om regeringen är tvungen att gå till riksdagen kan vi då räkna med att socialministern återkommer i första bästa tilläggsbudget med förslag om dessa pengar och att socialstyrelsen får en omedelbar vink om att den självfallet skall få alla de resurser som behövs för en effektiv ledning av arbetet? Vi vet ju att det finns betydande brister när det gäller verkställigheten av den politik som vi har beslutat om både i riksdagen och i aidsdelegationen. Vi vet att smittskyddsläkarnas arbete tyngs av många problem. Vi vet att samspelet med socialvården inte fungerar tillräckligt väl. Vi vet att det psykosociala stödet inte är tillräckligt utvecklat. Vi vet att det finns en rad olika problem som behöver angripas och där en effektiv ledning och tillsyn från socialstyrelsens sida är helt oundgänglig.

Min fråga till socialministern är därför: När kommer ett positivt besked om att regeringen avser att satsa de resurser som socialstyrelsen och dess vetenskapliga experter anser vara helt nödvändiga?

Anf. 23 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Ja, Gullan Lindblad, visst har vi kontakt med socialstyrelsen och Landstingsförbundet. Jag trodde att det var bekant för Gullan Lindblad att både socialstyrelsen och Landstingsförbundet är representerade i aidsdelegationen där vi diskuterar olika frågor, även de som gäller sekretesslagen.

Det är riktigt att frågan om HIV i arbetslivet är angelägen, och vi skall på alla sätt försöka nå ut med information till människor på arbetsplatserna. Jag

kan tala om att LO redan har fått 500 000 kr. för att bedriva verksamhet på detta område. Vi har fått ansökningar från TCO och SACO som vi skall behandla. Jag tycker att det är mycket viktigt att det är arbetsmarknadens parter som själva bedriver denna informationsverksamhet. Det gör de allra bäst, eftersom de vet hur man skall lägga upp en sådan verksamhet.

Beträffande allmänna tester vill jag säga följande: Jag vet att Gullan Lindblad har svårt att förstå det ställningstagande som en enig aidsdelegation har gjort när det gäller dessa frågor – hur vi bör använda resurserna och hur vi på bästa sätt skall försöka nå de riskgrupper som det här är fråga om. I aidsdelegationen sitter också Ann-Cathrine Haglund, som inte har haft någon annan uppfattning i fråga om testningen än vad delegationens övriga ledamöter har haft.

När det gäller smittskyddslagen vill jag säga till både Gullan Lindblad och Daniel Tarschys att vi har sagt att en lagrådsremiss skall läggas fram i december. Vi förmodar att lagrådet behöver en viss tid för att gå igenom detta. Då finns det inte någon annan möjlighet än att en proposition läggs fram senare, och det blir alltså under våren.

Jag tycker att Daniel Tarschys gör det litet för enkelt för sig. Daniel Tarschys vet lika väl som jag att den borgerliga regeringen gav Elisabet Holm uppdraget att göra en utredning med översyn av smittskyddslagen. När Elisabet Holm presenterade sin utredning och när utredningen gick ut på remiss, hade vi inte den kunskap som vi har i dag om aids och HIV-smittan. Inte ens remissinstanserna hade den kunskap som vi har i dag. Det skulle ha varit fel av regeringen att gå till riksdagen med en proposition, som baserade sig på den kunskap man då hade. Det är alltså angeläget att vi i dagens situation får en ändamålsenlig lag.

Slutligen till Gullan Lindblads femte fråga om ett krishögkvarter. Man kan ha olika benämningar på olika frågor, men jag bedömer att det sekretariat som aidsdelegationen har är vad som behövs för aidsdelegationens nationella och samordnande arbete. Som jag har utförligt redovisat i mitt svar – jag tycker det finns anledning att poängtera detta – har olika myndigheter sitt ansvar och utför ett mycket bra arbete på detta område.

Beträffande den undersökning som Gullan Lindblad redogjorde för och som visar att människor inte har tilltro till myndigheterna kan jag säga att människorna i det här landet, bl. a. genom den intensiva informationskampanj som vi har bedrivit, har fått en större medvetenhet. Man vet och förstår att det inte är myndigheterna som i första hand kan stoppa smittspridningen. Det beror i mycket stor utsträckning på de enskilda individerna och det levnadssätt som man måste ha för att undgå att bli smittad. Jag tror att denna insikt hos människorna har gjort att man förstår att det inte bara beror på myndigheterna om vi skall kunna klara av situationen.

Det är inte vanligt, Daniel Tarschys, att regeringsledamöter i riksdagens kammare tar upp diskussioner som försiggår i budgetarbetet. Så Daniel Tarschys får ge sig till tåls tills ett förslag presenteras för riksdagen.

Anf. 24 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jo, socialministern, jag har visst klart för mig att det förekommer kontakter och att det delvis är fråga om en personunion mellan

de olika instanserna. Men det var förvisso inget svar på min fråga om det har gjorts någon gemensam aktion just i fråga om sekretessen. Det skulle vara synnerligen värdefullt för de enskilda landstingen att få veta att socialministern, socialstyrelsen och Landstingsförbundet här pressar på för att man verkligen i de enskilda landstingen skall vidta de åtgärder som är nödvändiga, informera sin personal och se över sekretessfrågorna. Där finns brister i dag, vilket är skrämmande.

När det gäller de allmänna testerna har jag, i likhet med majoriteten av svenska folket, den uppfattning som jag redogjorde för. Jag tror att socialministern har klart för sig att det på senare tid blivit en ökad press inte minst från läkarhåll i dessa frågor. Vi kunde läsa om detta i en artikel i Dagens Nyheter den 7 oktober av medicine doktor Göran Sjödén. Han tog upp bl. a. de etiska värderingarna. Det har sagts att det här skulle vara en integritets- och frihetsfråga. I enlighet med hälso- och sjukvårdslagen vill man betona det här med integritet och frivillighet. Men Göran Sjödén säger precis som jag att friheten och integriteten aldrig kan sträcka sig längre än till någon annans skada. I det här fallet blir det tyvärr ofta till annans skada. Jag menar att ansvarskänslan bjuder att om man vill skydda det ofödda barnet eller oskyldiga människor från HIV-smittan, är det vårt samhällsansvar att ta till extraordinära åtgärder, eftersom ju aids i högsta grad är en extraordinär sjukdom som vi inte mött maken till tidigare.

Beträffande HIV i arbetslivet säger socialministern ganska klart att det inte finns några skäl för omplaceringar. Men tyvärr måste det nog ändå bli omplaceringar. Jag tänker då på människor som har mycket utsatta arbeten, t. ex. som lokförare eller inom vårdsektorn – detta beroende på vissa sjukdomseffekter på hjärnan och annat. Där är det nödvändigt med ökad upplysning.

Jag tycker det är bra att LO har fått dessa pengar, och jag har också läst i LO-tidningen att man där tänker diskutera just den fråga som jag har tagit upp här, nämligen frågan om allmänna tester. Vi får väl se vad som händer efter hand.

Jag återkommer i ett ytterligare inlägg till smittskyddslagstiftningen.

Anf. 25 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Myndigheterna har sitt ansvar och utför ett bra arbete, säger socialministern. Men problemet är nu tvärtom att den myndighet som har ansvaret inte anser att den kan utföra ett bra arbete därför att den har för litet resurser. Och det är inte bara myndigheten själv, socialstyrelsens styrelse, som anser detta, utan också dess vetenskapliga råd, med 33 av landets främsta experter, som anser att det oundgängligen behövs mer resurser för att myndigheten skall kunna ta sitt ansvar.

Om myndigheten har sagt ifrån till regeringen att den inte kan ta sitt ansvar, att myndigheten omedelbart behöver en förstärkning, då kan man inte säga att det är myndighetens ansvar att fortsätta, utan då är ansvaret för att reagera lagt på regeringen.

Hur skall man då reagera? Ja, fru Sigurdsen reagerar så att hon hänför saken till budgetprocessen. Det kan man göra beträffande många framställningar. En lång rad framställningar från myndigheter kan man hantera på det

sättet. Men har man något sinne för olika frågors proportioner och dimensioner, tycker jag att man måste förstå att en epidemi av den här typen inte är en budgetfråga. Det är inte kutym, säger fru Sigurdsen, att här i riksdagen debattera pågående budgetarbete. Nej, men det är ett fel av regeringen att hänföra den här frågan till budgetarbetet. Detta är inte en fråga för budgetarbetet utan en fråga om omedelbara åtgärder. Detta är en fråga där regeringen borde reagera inom en vecka efter det att den mottagit socialstyrelsens nödrop och den appell som framställts av landets främsta forskare.

Detta är min invändning mot regeringen: Regeringen har felbedömt frågans karaktär. Man tror att detta är något som man kan skjuta på i 14 månader, när det handlar om något som man bör göra inom en vecka.

Fru Sigurdsen önskar mig mer tålmod. Jag skall ge mig till tåls, säger hon. Det är inte första gången jag hör det. Jag får ofta uppmaningar av fru Sigurdsen att vara mer tålmodig. Men jag skulle vilja vända på steken och önska henne mycket mer otålighet. Tålmod är nämligen ingen dygd när det gäller arbetet mot aids. Otålighet är däremot en dygd, och jag vill önska regeringen och socialministern mycket mer otålighet i arbetet mot aids.

Anf. 26 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Till Gullan Lindblad när det gäller testningen: Någon skrev i en artikel att om man ville testa alla medborgare mellan 16 och 65 år, tror jag det var, skulle man nå kanske 95 % av dem som man ville nå inom de här grupperna. Samtidigt kan man fråga sig: Kanske är de 5 % som vi inte når de som vi borde få kontakt med, som tillhör grupper med ett riskbeteende. Därför att aidsdelegationen har kommit fram till att vi skall bedriva ett effektivt arbete gör vi riktade insatser för olika grupper. Vi skall väl inte, Gullan Lindblad, vidta åtgärder därför att vi tycker att något borde vara bra, utan vi måste väl se till vad som är det mest effektiva när vi skall ha smittspårning och testa olika grupper i samhället.

Så till frågan om HIV i arbetslivet. Jag har i mitt svar sagt att det naturligtvis kan vara fråga om omplaceringar i arbetslivet på grund av olika sjukdomar. Det kan gälla aids och även andra sjukdomar. Men detta får man överväga i varje enskilt fall.

Hitills finns det dokumenterat i världen 10–12 fall av möjlig HIV-smitta i arbetslivet. Det är då främst fall som kan sättas i samband med olyckshändelser inom hälso- och sjukvården. Ingen enda polis har exempelvis blivit smittad, trots att vi då och då får uppgifter om en stark oro inom poliskåren.

Jag tycker att det är bra att statssekreteraren i arbetsmarknadsdepartementet tillsammans med arbetsmarknadens parter särskilt har ägnat sig åt frågor om HIV i arbetslivet, eftersom dessa kommer att få allt större betydelse.

Anf. 27 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! När det gäller kostnaderna är jag medveten om att man kan diskutera var vi skall sätta in våra åtgärder. Men det finns faktiskt vissa beräkningar på detta område. Jag har läst bl. a. en artikel i Svenska Dagbladet den 14 oktober av docent Gisela Dahlquist, som har kommit fram

till att kostnaderna för vård skulle vara ungefär 1,4 miljarder år 1992 med nuvarande utbredning av sjukdomen. Inget tyder dess värre på att vi får en annan tingens ordning.

Det säger sig självt att om man med hjälp av allmän testning verkligen kunde nå ut effektivare och därigenom kunde få ned antalet fall till hälften, skulle vi snart få en miljard i besparing. Jag menar att man när det gäller människor som har ett riskbeteende och som inte går och testar sig faktiskt får se till att de kommer in för testning. Det kan inte vara rim och reson att man så snart man är misstänkt för rattfylleri blir tvångstestad men att man får gå omkring och sprida HIV-smitta hur som helst. Men det är kanske en något annan fråga, eftersom den delvis hänger samman med LVM-vården, och den kan vi ta upp vid ett annat tillfälle.

När det gäller smittskyddslagen håller jag med Daniel Tarschys om att vi har väntat alldeles för länge. Jag har vidare ännu inte fått svar på en fråga som jag ställde, nämligen: Blir aids nu klassad som allmänfarlig sjukdom? Detta är ytterligt viktigt.

Vidare är jag tacksam för den draghjälp som jag har fått från socialutskottets ordförande vad gäller anslaget till socialstyrelsen, som vi förra veckan hade en debatt om. Trots det stora behovet och trots de eftersatta grupper som jag nämnde, bl. a. utvecklingsstörda och hörselskadade, vilka inte nås med den allmänna informationen, anser man sig inte ha råd med detta. Jag tycker att det mer eller mindre är en skandal. Det vore viktigare att satsa pengarna på denna samordnade resurs än att lägga dem till de många miljonerna på information, som faktiskt av allmänheten betraktas som tämligen likgiltig och som inte har nått ut tillräckligt till alla människor.

Jag hoppas naturligtvis att regeringen tänker om och med det snaraste ger ett positivt besked till socialstyrelsen.

Anf. 28 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Vi har en smittskyddslag som är i kraft, Gullan Lindblad. Man får inte sprida HIV-smitta hur som helst.

Vad gäller klassning av aids som allmänfarlig sjukdom utgår jag från att Gullan Lindblad har läst Elisabet Holms utredning, där detta begrepp inte finns med. Vi diskuterar vilken form den nya lagstiftningen skall ha.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1987/88:51 om bostadspolitiken

Anf. 29 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Birgit Friggebo har i en interpellation ställt följande frågor till mig:

1. Kommer genom översynen av bostadspolitiken det fortsatta behovet av kristidsregleringar att analyseras?
2. Är bostadsministern beredd att mot bakgrund av den nya bostadssituationen minska regleringarna och subventionerna?

3. Är bostadsministern beredd att ge besked till oroliga bostadsrättshavare om de ytterligare pålagor, skatter och regleringar som kan bli aktuella att införa?

Birgit Friggebo avser i sin första fråga en översyn av bostadspolitikerna som har beslutats av den socialdemokratiska partikongressen. Bostadspolitikens medel behöver kontinuerligt anpassas till den aktuella situationen. Översynen syftar till en sådan anpassning.

På Birgit Friggebos andra fråga vill jag om *regleringar* svara att en omfattande översyn av bostadslåneförfattningarna har genomförts inom bostadsdepartementet. Reglerna har därigenom blivit mer lättillgängliga. Bostadsstyrelsens rätt att besluta om föreskrifter har samtidigt begränsats starkt. För närvarande pågår ett arbete inom bostadsdepartementet som syftar till en enklare, klarare och mer konkurrensneutral metod att beräkna schabloniserade låneunderlag. Genom sammanslagningen av statens planverk och bostadsstyrelsen kommer vidare bygg- och lånebestämmelserna att kunna samordnas på ett bättre sätt.

När det gäller *subventioner* vill jag påminna om att vi i bostadspolitikerna har ett allmänt accepterat mål om neutralitet i fråga om kapitalkostnader mellan olika upplåtelseformer. Jag anser att det är av största vikt att stå fast vid neutralitetsmålet. Jag är därför inte beredd att genomföra ändringar av räntebidragssystemet som kan innebära försämringar i det avscendet. Däremot är jag beredd att vidta de åtgärder som krävs för att befästa och utveckla den sociala bostadspolitikerna.

När det slutligen gäller frågan om oroliga bostadsrättshavare önskar jag att jag kunde lugna i första hand dem som gärna skulle vilja bo med bostadsrätt men inte har råd att göra det. Som Birgit Friggebo själv anför inledningsvis i sin interpellation infördes många av våra regleringar "då vi på kort tid skulle bygga bort bostadsnöden och då konsumenten på grund av kraftig obalans på marknaden behövde ett skydd mot en övermäktig producent eller uthyrare". De nuvarande obalanserna på bostadsrättsmarknaden kan inte lösas av enbart marknadskrafterna utan att oacceptabla fördelningseffekter skulle följa.

Anf. 30 BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Jag tackar bostadsministern för svaret.

Jag har ställt några frågor till Hans Gustafsson om behovet av regleringar inom bostadspolitikerna mot bakgrund av att vi i dag har en helt annan situation på bostadsmarknaden än vi hade på 40-talet, dvs. för mer än 40 år sedan, då grunderna för dagens bostadspolitik lades fast.

Till svar får jag att den sociala bostadspolitikerna ligger fast och att man håller på att peta i låneunderlagsberäkningarna och att en *samordning* av reglerna kommer att ske när planverket och bostadsstyrelsen blir ett. Jag måste säga att det är ett synnerligen tunt svar på en seriös och övergripande fråga om bostadspolitikernas framtid. Det påminner faktiskt litet om resultatet av bostadskommitténs arbete – det bidde en tumme.

Svaret på frågan om det fortsatta behovet av kristidsregleringar är näst intill oförskämt. Hans Gustafsson svarar att bostadspolitikernas medel konti-

nuerligt behöver anpassas till den aktuella situationen och att socialdemokraternas översyn av bostadspolitiken syftar till en sådan anpassning. Vilken är då bostadsministrarnas bedömning av den aktuella situationen? Vad är det för verklighet vi lever i och vad är det för problem som skall lösas i framtiden enligt Hans Gustafsson? Hur ser han på det regelsystem som har lastats på oss och som uppfanns i en tid med andra problem än dem som vi ser i dag?

Sedan 1974 har bostadssubventionerna ökat från 2,7 miljarder till ca 20 miljarder, och då har jag inte räknat in effekterna av ränteavdragen. Det märkliga är att vi klarade av att avskaffa den reella bostadsnöden i Sverige – dvs. när miljonprogrammet var genomfört – med mycket begränsade subventioner och bidrag från statens sida. Det är först sedan vi fått någorlunda balans i tillgång och efterfrågan som de enorma subventionerna har uppstått. Det kan vara intressant att notera att det ursprungligen aldrig var meningen att vi skulle försätta oss i ett konstant subventionsberoende. I en riksdagsdebatt 1967 använde Tage Erlander sig själv som exempel för att visa att allmänna räntesubventioner skulle få oönskade drag i fördelningspolitiskt avseende.

Subventionerna motverkar också regionalpolitiska satsningar, och dessutom har vi genom den kraftiga subventioneringen avhänt oss ett stabiliseringspolitiskt instrument. Men det kanske finns någon som anser att vi skall pröva även en negativ nominell ränta.

Bostadskommittén gjorde en ansats att komma till rätta med problemen. Men bostadsministern fullföljde inte. Och han använde den som jag ser det allra sämsta av motiveringar. Inflationen är på väg ner och därför behövs inget nytt finansieringssystem, sade han. Nu är inflationen på väg upp igen. Betyder det att Hans Gustafsson nu börjar tänka om och kommer att vara färdig med ett förslag, när inflationen är så hög att det ter sig politiskt alldeles omöjligt att införa ett nytt system? Sanningen är ju att det hade varit en alldeles perfekt tid att införa nya regler när inflationen var låg.

Bostadsministern avslutar med att konstatera att marknaden själv inte löser fördelningspolitiken. Varför gör han ett sådant konstaterande? Vem här i riksdagen behöver han upplysa om sådana självklarheter?

Däremot borde bostadsministern och vi andra ställa oss frågan om nuvarande regler och bestämmelser, finansierings- och bidragsbestämmelser, verkligen är ett led i fördelningspolitiken.

Den omfattande subventioneringen leder till stora förmögenhetsupbyggnader hos ägarna. Det torde också vara konstaterat att finansieringssystemet driver på kostnadsökningarna. En del brukar hävda att man skall spå på subventionerna ytterligare för att få ner boendekostnaderna. I själva verket är det tvärtom så, att ju mer vi vräker ut i subventioner, desto mindre effektivitet och desto högre kostnader får vi. Före 1974, innan vi fick nuvarande subventionssystem, utvecklades priset på flerfamiljshus långsammare än konsumentprisindex. Efter 1975 har vi fått den omvända utvecklingen.

Det talas mycket om att vårt system är socialt och fördelningspolitiskt riktigt. Det står naturligtvis utom allt tvivel att svensken bor bra, men kanske är det i stället så att systemet är kontraproduktivt i dessa avseenden. Fastighetsägare kan bygga upp stora förmögenheter, medan hyresgästerna

dels får betala sin hyra, dels får vara med om att betala höga skatter till subventionerna.

En av mina frågor var om bostadsministern är beredd att ge besked till bostadsrättshavarna om kommande nya pålagor, skatter och regleringar. Något svar har de inte fått. Jag ställde inte frågan för min egen skull eller av något slags politisk-taktiska skäl utan därför att det är många människor som undrar. Jag tror nästan det är den vanligaste frågan jag får ute på möten runt om i landet när det gäller bostadspolitiken. Jag skulle önska att bostadsministern åtminstone kunde antyda hur det kommer att bli. Blir det nya reavinstbeskattningsregler, priskontroll, hembud och fler begränsningar för ombildning av hyresfastigheter till bostadsrätt? På s-kongressen sade bostadsministern att motionerna i den riktningen var känslomässigt bifallna.

Vi har verkligen fått vänja oss vid förändringar under de gångna åren. 1985 gjorde jag en sammanställning över det socialistiska tyranniet mot bostadsrätterna. Jag kom fram till nio olika regeländringar som genomförts, alla i inskränkande och reglerande riktning. Därefter har det kommit till ytterligare några. Skall det fortsätta i den här riktningen och i den här takten också i framtiden, herr bostadsminister?

Anf. 31 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Birgit Friggebo vill ha ytterligare svar på huruvida jag tycker att det nuvarande regelsystemet, som enligt hennes mening har bestått i allt väsentligt i 40 år, fortfarande är ändamålsenligt. Det ligger i sakens natur. Om jag inte tyckte att det var ändamålsenligt hade jag föreslagit regeringen förändringar. Därav framgår att jag tycker att systemet är ändamålsenligt.

Och det är fel att beskriva systemet såsom gällande från 1940-talet. Hela tiden har det gjorts betydelsefulla ändringar i systemet, och det gjordes en total omläggning av bostadsfinansieringssystemet 1974.

Jag tycker alltså att det nuvarande systemet *i allt väsentligt* tillgodoser de önskemål och krav som kan föreligga för att möjliggöra en social bostadspolitik.

När det gäller den andra frågan som togs upp av Birgit Friggebo, frågan om subventionerna och ökningen av dessa, vill jag framhålla att detta, som Birgit Friggebo mycket väl känner till, helt enkelt är en konsekvens av tio års höga räntor och hög inflation som vi hade från mitten av 1970-talet och en bit in på 1980-talet. Detta innebar att avdragen vid beskattning ökade från någon miljard till över 13 miljarder kronor innan vi kunde träffa överenskommelse om en skattereform som i någon mån reducerade effekterna. Om vi vill ha neutralitet i bostadspolitiken med nuvarande skatteregler, måste de som inte kan göra avdrag för sin skatt när de skall betala kostnaderna för sin bostad på annat sätt tillgodoses, och det är precis detta som är räntebidragets uppgift.

Om det nu skulle vara så, att man av andra skäl när det gäller den skatteutredning som är på gång skulle komma fram till att det finns anledning att behandla frågan om underskottsavdrag i beskattningen på ett annat sätt än som för närvarande sker, tar man upp frågan om räntebidrag. Eller menar Birgit Friggebo att det skulle vara självklart att man får göra avdrag i deklarationen för sina räntor när det gäller ägda bostäder, medan de som hyr

sin bostad och som enligt nuvarande skattelagstiftning saknar möjligheter till avdrag skulle bära den fulla kostnaden?

Beträffande frågan om införande av ett nytt system, vilken bostadskommittén arbetade med, vill jag framhålla att det förslaget inte kunde tillstyrkas – såvitt jag för närvarande kan erinra mig – av en enda remissinstans. Inte ett enda politiskt parti föreslog att ett sådant system skulle införas, därför att det skulle leda till att skulduppskrivningen blev så stor att fastigheterna inte kunde erbjuda kreditinstituten tillräckliga säkerheter. Därför avvisades, som sagt, förslaget av alla partier såvitt jag kan erinra mig.

Birgit Friggebos tredje fråga gällde huruvida de nuvarande reglerna verkligt leder till en bra fördelningspolitik. Birgit Friggebo sade att det nuvarande systemet innebär att fastighetsägarna kan tjäna förmögenheter. Jag skall gärna diskutera med Birgit Friggebo hur vi kan undvika och neutralisera det förhållandet. Jag kan dock säga så mycket som att inget av de förslag som hitintills framförts av folkpartiet har den innebörden. Snarare skulle folkpartiets förslag, om de förverkligades, leda till att förmögenhetsbildningen blev ojämnare än nuvarande förmögenhetsbildning.

När det gäller effekterna av fördelningspolitiken på bostadsområdet, Birgit Friggebo, har statistiska centralbyrån alldeles nyligen i samband med en levnadsnivåundersökning provat vilket utslag samhällets fördelningspolitik ger. Vad har man då funnit? Jo, att det är på just bostadspolitiken område som fördelningspolitiken har haft de största effekterna. Det kan väl vara tillräckligt för att visa att den politik som förs ger utslag i riktning mot större rättvisa och större solidaritet.

Beträffande bostadsrättshavarnas ständigt återkommande frågor till Birgit Friggebo – bostadsrättshavarna känner ju stark oro över utvecklingen – vill jag säga att deras oro kan vara betingad av att Birgit Friggebo alltid framställer det hela som att regeringen vore ute efter att försöka pressa bostadsrättshavarna. Jag får nämligen inte samma frågor som Birgit Friggebo får. Hon talar om inskränkningar som har gjorts i fråga om bostadsrätten och då vill jag fråga: Vilka inskränkningar i bostadsrätten är det som har gjorts?

De regler som infördes under Birgit Friggebos tid är, om man ser till det materiella innehållet, alltså oanfrätta. De ändringar av materiellt innehåll som har skett är två: För det första har jag lagt fram ett förslag som innebär att kommunerna när de säljer, och det gäller beslut av i allmänna val utsedda organ, inte har att så att säga lägga sig för vad hyresgästerna kan tycka i frågan. För det andra har vi – det är inte jag som har beslutat det, utan det är riksdagen – ett tillfälligt hembud. Riksdagen menade att det var orimligt att man skulle få handla med nycklar till bostadsrättslägenheter för 400 000–500 000 kr., när man aldrig har tagit ett enda steg i lägenheten i fråga. Man hade bara varit klok nog – eller också har det skett genom föräldrarnas omsorg – att ställa sig i kö i ett tidigt skede. Det är vad som har blivit gjort. I övrigt har bostadsrättshavarna alla möjligheter att köpa privata fastigheter, att omvandla fastigheter och att bygga fastigheter. De får stöd av staten – det gäller då upp till 99 % av byggkostnaden – och räntan är 2,6 %. Vad mera skall man erbjuda i detta sammanhang?

Anf. 32 BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Bostadsministern är i allt väsentligt nöjd med nuvarande system, och det måste betyda att han inte är beredd att rucka på någon enda lag eller att avskaffa någon enda liten regel. Det måste också betyda att han tycker att nuvarande system är helt rättvist, mycket smidigt och obyråkratiskt samt att det inte är särskilt kostnadsdrivande. Det förvånar mig oerhört mycket att Hans Gustafsson kan ha den uppfattningen.

Visst skall det vara balans mellan upplåtelseformerna när det gäller både skatter och subventioner. Därför är det intressant att få veta om bostadsministern kan gå med på en sänkning av marginalsatterna till 40 %, vilket ger en sådan effekt. Sanningen är ju att det har lämnats subventioner långt därutöver under de gångna åren.

Folkpartiet såg till att det tillsattes en stor statlig utredning om s. k. real beskattning, och den har just syftet att se till att det skapas rättvisa både mellan upplåtelseformerna och mellan olika ägarkategorier samt att det inte sker en förmögenhetsöverflyttning på grund av fastighetsinnehav. Folkpartiet har alltså verkligen lagt fram förslag, men vi har tvingats överge dem därför att ingen annan varit intresserad.

Det är oerhört märkligt att bostadsministern aldrig får frågor från folk som har bostadsrätter och som vill veta hur det skall bli i framtiden. Man läser ju i tidningar och hör ständigt när man är ute i landet att människor vill veta vilka regler som skall gälla för deras privatliv och en så viktig sak som deras bostäder.

Det har alltså införts nio regler fram till 1985 som varit riktade mot bostadsrätterna. Det gäller att kommunerna skall få tränga sig före vid fastighetsköp och att människor inte får uppskov med reavinstbeskattningen i fråga om bostadsrätterna. Hela vinsten beskattas så att de inte kan flytta till en villa osv.

Jag är litet förvånad över att Hans Gustafsson är nöjd med sitt regelsystem. Under senare tid har bostadsministern nämligen tvingats införa det ena krisartade förslaget efter det andra – jag skulle nästan vilja kalla honom för Kris-Hasse.

Här lever vi i ett ganska högt välstånd och har en ekonomisk utveckling som för närvarande är tillfredsställande, men ändå väljer bostadsministern att införa kristidslösningar för ungdomars bostadsanskaffning. Han skall ha *särlösningar* i särskilda bostäder – sådant som övergavs för årtal sedan. Han återinför bostadsbidrag för icke barnfamiljer, som vi lyckades komma ifrån för några år sedan. Han gör en krisutryckning för att hindra Malmö kommun att uppfylla sina löften om bostadsrätter till sina väljare. Han inför en kristidsreglering av byggandet i storstäderna som man inte har sett maken till sedan kriget.

Anf. 33 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Birgit Friggebo konstaterade att jag i allt väsentligt var nöjd och inte kunde tänka mig förändring av någon enda regel. Om Birgit Friggebo ger sig tid att följa dessa frågor i riksdagen, både hitintills och i fortsättningen, kommer hon att finna att jag har föreslagit mängder av förändringar av reglerna. Det kan åtminstone bostadsutskottets borgerliga ledamöter redovisa.

Det handlar inte om det, utan om de grundläggande principerna, som jag anser i allt väsentligt är anpassade till den nuvarande situationen och har lett fram till målet – det visar de levnadsnivåundersökningar som har gjorts.

Det tillkommer inte mig att ta ställning till frågan om en marginalskatte-sänkning. Jag trodde att alla politiska partier i full överensstämmelse hade beslutat att tillsätta en stor skatteutredning och att direktiv för den var utfärdade. Menar Birgit Friggebo att jag skulle gå före denna parlamentariska skatteutredning och tala om vilket resultat den skall komma fram till? Jag har påpekat att resultatet av denna utredning måste påverka systemet i övrigt när det gäller avdragsfrågorna.

I fråga om real beskattning och räntelån tror jag att jag har samma intresse som Birgit Friggebo och väl det. Sanningen är den, Birgit Friggebo, att inget politiskt parti – inte heller folkpartiet – har vågat föreslå en övergång till en real beskattning eller till räntelån. Det kan man i och för sig beklaga. Principiellt och teoretiskt tycker jag att systemet är bra och uppfyller många av de syften som vi önskar oss. Men alla på marknaden som jag har hört uttala sig i frågan har funnit att en övergång till real beskattning innebär så stora förändringar, bl. a. för hela den svenska kreditmarknaden, att ingen på allvar har vågat föreslå att den skall införas. Kommer sådana förslag är åtminstone jag intresserad av att studera möjligheterna både till räntelån och till real beskattning.

Det blev inte så mycket av de ingrepp som Birgit Friggebo påstod att jag har gjort mot bostadsrätterna. I stort sett påstås jag ha förhindrat hyresgästernas veto gentemot kommunerna beträffande överlåtelse av fastigheter och ha infört en reavinstbeskattning. Själv redovisade jag att riksdagen har gjort en förändring som innebär att man kan införa hembud under en treårsperiod för att hindra försäljning av nycklar.

Sedan påstod Birgit Friggebo att det ena krisartade förslaget efter det andra har lagts fram. Birgit Friggebo valde att exemplifiera detta med frågan om bostäder åt ungdomar. Tycker Birgit Friggebo att vi skall strunta i om ungdomarna kan få bostäder eller inte? Skall vi bara sitta och säga, det var synd det, eller skall vi försöka vidta åtgärder som underlättar för ungdomarna att få bostäder?

Det har inte lagts fram förslag om att några kategoribostäder skall byggas åt ungdomarna eller att paniklösningar måste tas till. Önskvärdheten av att det byggs fler lägenheter har påpekats, lägenheter som passar ungdomarna. För det andra problemet som föreligger, Birgit Friggebo, är att många ungdomar, även om det fanns tillgång till lägenheter, inte har möjlighet att klara kostnaderna för bostäderna. De har då getts möjlighet att få ett bostadsbidrag för att kunna ha en egen bostad. Huruvida det är särskilt krisartat vet jag inte. I varje fall är det anpassat för de ungdomar som i stor utsträckning tvingas flytta till orter med mycket stark efterfrågan på bostäder. Där hamnar de längst ned i köerna, i en besvärlig situation, och tvingas flytta till orter med en efterfrågan som gör det möjligt för dem att skaffa sig en egen bostad. Det är ganska konstigt att det skall läggas mig till last att jag försöker göra någonting för att våra ungdomar skall få en bostad och ekonomiska möjligheter att efterfråga en bostad. Är det verkligen Birgit Friggebos mening att jag borde sitta med armarna i kors och titta på den situation vi har?

Anf. 34 BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Vad gäller skatten bestämmer vi oss i folkpartiet för vad vi vill, sedan kan vi i och för sig sitta med i statliga utredningar. Vi anser att de allra flesta människor skall betala högst 40 % i marginalskatt. Det underlättar även en samordning med räntebidragspolitiken.

Hans Gustafsson var inte nöjd med att jag bara använde ytterligare ett par tre exempel rörande bostadsrätterna. Men det berodde på tidsbegränsning. Jag har en artikel från den 11 augusti 1985 där de nio restriktionerna finns väl beskrivna. Det går att läsa vidare ur det papperet.

Särlösningar för ungdomar var en beskrivning från min sida av den totalt krisartade situation som vi har på bostadsmarknaden, trots att vi är ett högt utvecklat land med för närvarande god ekonomisk utveckling. Jag har ingenting emot att man bygger bostäder, många bostäder, så att även ungdomar kan få bostad. Men problemet gäller småhushållens situation. Om man med åldern som riktmärke premierar en grupp framför en annan, skjuter man bara problemet vidare till den grupp av småhushåll där åldern råkar vara över 25 år. Det är detta som jag tycker är en särlösning och ett slags kristidslösning.

Hans Gustafsson brukar säga – och med viss rätt – att vi bor bra i Sverige och att vi har världens högsta bostadsstandard. Det måste väl ändå innebära att situationen är en annan än den var på 40-talet, när grunderna för regelsystemet lades fast. Dessa regler har efter hand spåtts på under 50- och 60-talen när de stora satsningarna för att få bort bostadsnöden och bostadsbristen gjordes. Då är frågan om vi inte i dag, när situationen är en helt annan, skulle ha råd att ha litet mer frihet och litet mer utrymme för experiment och förnyelse och mindre övervakning från myndigheter av olika slag.

På mig verkar det som om Hans Gustafsson är mer beredd att försvara uppnådda organisationsstrukturer och företagsstrukturer än att se till att människornas vilja och behov skall tillfredsställas. I talet på den socialdemokratiska kongressen sade Hans Gustafsson att den sociala bostadspolitikerna står på två ben, nämligen på allmännyttans och HSB:s och Riksbyggens. Hur skall man tolka det? Är det asocialt att bo i privat bostadsrätt, privat hyresrätt eller i småhus och villa? Detta uttalande följdes dessutom upp senare av bostadsministern och regeringen i dess helhet i regeringsförklaringen, där det som nästan enda punkt för den framtida bostadspolitikerna sägs att man skall försvara allmännyttans roll. Det kan väl inte vara den enda uppgiften för en bostadsminister att ställa upp till försvar för dessa företag och organisationer.

Anf. 35 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Jag skall inte fortsätta diskussionen med Birgit Friggebo om skatterna, men nog är det något underligt att folkpartiet säger: Vi bestämmer hur vi vill ha det och sätter oss sedan i en utredning för att genomföra detta – inte för att ta hänsyn och pröva frågorna.

Birgit Friggebo hävdar att det är en krisartad situation på bostadsmarknaden. Jag måste säga att detta påstående avviker väldigt mycket från det påstående Birgit Friggebo gör i sin interpellation, där hon i inledningen beskriver bostadspolitikerna som en konjunkturrell fråga, inte som en struktu-

rell fråga, och där Birgit Friggebos synpunkter i mycket hög grad sammanfaller med mina. De förslag som lagts fram för att hjälpa ungdomar till bostäder är inte specificerade för ungdomar utan de gäller alla småhushåll. Det finns ingenting i lagstiftningen och inga regler som utpekar ungdomarna, utan det gäller att bygga bostäder som är lämpade för ungdomar och för ensamstående. Det är bara stödet för att man skall få möjlighet att efterfråga en bostad som är knutet till ungdomarna.

Problemet är ett annat, säger Birgit Friggebo. Vi har råd med frihet och mindre övervakning. Ja, vem är övervakare, och vem behöver känna ofrihet, Birgit Friggebo? Jo, det är de som inte har resurser att skaffa sig en bostad på bostadsmarknaden utan samhällets stöd. Problemet är att det 1970 kostade 1 000 kr. att bygga en kvadratmeter lägenhetsyta. I dag kostar det i Stockholm minst 8 000 kr. att bygga samma kvadratmeter. Menar Birgit Friggebo att vi skall ha ett samhälle där de som i dag vill skaffa sig en bostad själva skall kunna kapitalisera åtta gånger så mycket som den som byggde sin bostad på 1970-talet, och att vi andra skall sitta i orubbat bo och njuta av att vi behövde bostad 10–15 år tidigare? Självfallet måste samhället ha ett omfördelningssystem för att alla skall kunna hålla sig med en vettig bostad, och det är det som är syftet med bostadspolitiken.

Birgit Friggebo säger att vi har en reglering på marknaden som är den värsta vi haft någon gång – ja, jag ber om ursäkt, men ungefär så uttryckte sig Birgit Friggebo. Men vi har fått ordning och reda på landets ekonomi. Det innebär att det investeras i industrier och i kontor, i fastigheter och i bostäder. Våra fysiska resurser förbrukades under några besvärliga år, då det försvann 70 000 byggjobbare. I dag rullar det fram byggen i Stockholm för 20 miljarder kronor. Birgit Friggebo kan ju tänka sig hur det skulle ha sett ut om vi hade släppt även dessa 20 miljarder och vilka byggkostnader vi då skulle ha haft. Skall jag anklagas för att vi genom vår politik försöker ta väl vara på de resurser vi har och hålla tillbaka kostnadsutvecklingen?

Talmannen anmälde att Birgit Friggebo anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Meddelande om svar på interpellation 1987/88:40

Anf. 36 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! På grund av att interpellanten Viola Claesson var förhindrad att i dag ta emot svaret på interpellationen besvaras interpellationen inte inom den föreskrivna tiden av fyra veckor. Jag har överenskommit med interpellanten om att besvara interpellationen den 13 november.

Anf. 37 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Hans Petersson i Hallstahammar har, med hänvisning till banstandarden och säkerheten på järnvägssträckan Tillberga–Ludvika, frågat mig vad regeringen tänker göra för att *dels* omedelbart öka säkerheten på banan, *dels* snabbt få i gång byggandet av "Bergslagspendeln".

Jag håller med Hans Petersson i Hallstahammar om att säkerheten på järnvägsnätet aldrig får eftersättas. Så har heller inte skett i detta fall enligt SJ. Även om banstandarden inte är fullgod mellan Tillberga och Ludvika innebär den alltså inte någon säkerhetsrisk. Jag utgår från att SJ också fortlöpande bevakar säkerheten på banan.

När det sedan gäller förslaget om "Bergslagspendeln" vill jag informera om att regeringen avser förelägga riksdagen nya riktlinjer för trafikpolitiken. En utgångspunkt i arbetet med denna proposition är att säkerställa en fortsatt utveckling av ett effektivt transportsystem – ett transportsystem som också kan förenas med ansvarstagande för miljö och säkerhet och med en förbättrad regional balans. Att skapa förutsättningar för en tillfredsställande trafikförsörjning i landets olika delar ingår därmed som en viktig del i propositionsarbetet.

I detta sammanhang har också en omfattande kartläggning skett av olika järnvägsutbyggnader för framtiden som t. ex. "Bergslagspendeln". Av kartläggningen framgår bl. a. att kommunikationerna utgör en viktig del för att förbättra näringslivets villkor inom Bergslagsregionen. Snabba kommunikationer mellan tätorterna i Bergslagen och Västerås skulle enligt det redovisade materialet kunna bidra till att mer utnyttja befintliga resurser och stärka regionens näringsliv. I avvaktan på att beredningsarbetet slutförs har jag dock ingen möjlighet att nu uttala mig om enskilda utbyggnadsprojekt på järnvägsområdet.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 38 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Herr talman! Jag får tacka kommunikationsministern för svaret.

Linjen Tillberg–Fagersta–Ludvika har varit uppe till debatt här i riksdagen mycket, inte minst i regionalpolitiska och arbetsmarknadspolitiska sammanhang – det har ju länge varit känt att den är ganska dålig och att man skulle kunna rusta upp den och på sätt åstadkomma både jobb och ekonomisk nytta. Det som föranledde mig att vid riksdagsöppnandet ställa den här frågan var att det dök upp olika uppgifter – både i radioinslag och i tidningsartiklar – om den dåliga standarden. Personalen reagerade på att underhållet var eftersatt – det har också bekräftats att så är fallet.

Enligt personal som jobbar på spårområdet hände det så sent som för ett år sedan att ett tåg spårade ur och rev upp en mil räls, och detta på grund av dålig standard på banan. Det kostade 700 000 kr. att reparera det.

När man ser att det är så stora insatser som måste göras undan för undan, undrar man naturligtvis, om man som jag är anhängare av "Bergslagspen-

Om en "Bergslagspendel"

Prot. 1987/88:15
27 oktober 1987

Om en "Bergslagspendel"

deln" och en utbyggnad av trafik över Hallstahammar och Surahammar, om det inte vore bättre att slå till med den utbyggnaden med en gång i stället för att underhålla ett spår som är ganska dåligt – låt vara att en del av den här bansträckningen kommer i fråga också om "Bergslagspendeln" blir aktuell; det är alltså delvis fråga om samma sträcka.

Jag hade så sent som förra veckan tillfälle att åka den här sträckan med ett litet snabbare tågset då trafikuskottet var ute och åkte – eftersom jag är lokal riksdagsledamot tog jag chansen och följde med. Det visar sig att det inte är så fantastiskt stora investeringar som behövs för "Bergslagspendeln". Man talade om 175 miljoner, varav 100 miljoner på banan och 75 för tåg. Under hand fick jag uppgiften att kanske 30–40 milj. kr. skulle behövas bara för att rusta upp banan till acceptabelt skick, till god standard – låt vara inte ur säkerhetssynpunkt. Då tycker man naturligtvis att det inte är så stora merkostnader för att få fart på en rejäl utbyggnad som har så stor betydelse för regionen. Det är ju, som det har sagts, både ur regionalpolitiska, miljöpolitiska och arbetsmarknadspolitiska synpunkter motiverat – och klok ekonomisk politik på lång sikt – att satsa på denna utbyggnad.

Nu kan man säga att jag har fått ett icke-svar, eftersom kommunikationsministern inte vill säga någonting om vad han tycker om detta utan bara säger att vi avvaktar. Men mot bakgrund av att det finns många oklarheter kring SJ och SJ:s framtida utveckling – vem som skall sköta banor, vem som skall köra tågen osv. – vore det intressant att få någon ytterligare konkretisering. Vilken åsikt har kommunikationsministern om denna bansträckning, som ju skulle kunna serva den framtida Mälärbanan djupt in i Bergslagen? Vilka tankar finns? Är det tänkt att detta skall överlätas på lokaltrafik, eller tänker staten – regeringen – ta ett ansvar för kommunikationerna in i Bergslagen?

Utän att dra in andra frågor, som i och för sig också har med kommunikation att göra, tycker jag att beträffande både vägar, teletrafik och järnväg går det mesta värdshus förbi när det gäller den här krisregionen. Det skulle nog vara bra för folk att få någon liten positiv vink från kommunikationsministern. Jag tror att det skulle uppmuntra i hög grad, eftersom i dag en stor sammandragning av folk uppe i Norberg debatterar och frågar sig: Vad skall vi leva av?

Anf. 39 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Kommunikationsministern säger i sitt svar att en utgångspunkt i arbetet med den trafikpolitiska propositionen är "att säkerställa en fortsatt utveckling av ett effektivt transportsystem – ett transportsystem som också kan förenas med ansvarstagande för miljö och säkerhet och" – det vill jag gärna understryka – "med en förbättrad regional balans".

Jag vill ta fasta på att kommunikationsministern säger att "kommunikationerna utgör en viktig del för att förbättra näringslivets villkor inom Bergslagsregionen". Snabba kommunikationer mellan tätorterna i Bergslagen och Västmanland och vidare mot Stockholm skulle bidra till att utnyttja befintliga resurser och stärka regionens näringsliv.

Så långt delar jag i stort kommunikationsministerns värderingar på det här området.

Jag vill också konstatera att i dag en allt större koncentration av

nyttillkommande företagsetableringar sker inom den redan tidigare befolkningsrika storstadsregionen – en region som sträcker sig från Uppsala i norr till Stockholmsområdet i söder. Inom detta område växer allt fler företagsetableringar fram – ett område som redan nu brottas med överhettningsproblem som bostadsbrist, kommunikationssvårigheter och alla sociala följdverkningar. Kommer man från en annan del av Mälardalsområdet, t. ex. Västmanland, kan man där konstatera precis motsatt utveckling: vikande befolkningstal för i stort sett alla kommuner liksom sviktande sysselsättning.

Geografiskt sett har Bergslagen och Västmanland ett mycket centralt läge i Sverige. Trots detta centrala geografiska läge är vi oroade över att näringslivets expansion i så stor omfattning koncentreras till Uppsala-Stockholmsområdet. Denna koncentration måste enligt min uppfattning brytas på något sätt.

Men skall för näringslivet någorlunda likvärdiga villkor råda i Stockholmsregionen och Västmanland, så måste infrastrukturen på t. ex. kommunikationernas område byggas ut i Västmanland, och i Bergslagen i dess helhet. En viktig del av en välutvecklad infrastruktur är nämligen kommunikationerna. Det tror jag att vi kan vara överens om, kommunikationsministern och jag. Det finns i dag stora brister i kommunikationssystemet i Bergslagen. Det förhållandet minskar möjligheterna för regionen att delta i den mycket snabba, på högteknologi grundade utvecklingen inom Uppsala-Stockholmsområdet.

För att man skall hjälpa regeringen på traven pågår i Västmanlands län ett intensivt arbete för att förbereda kommande satsningar på kommunikationsområdet. Bergslagspendeln är bara en av de planer på kommunikationsområdet som intensivt bearbetas. En annan är den s. k. MälARBanan. I båda fallen är det fråga om snabbtågsförbindelser, som på ett radikalt sätt skulle ge underlag för en expansion i näringslivet och en tro på framtiden hos människorna.

Jag vill avslutningsvis ställa två frågor till kommunikationsministern. För det första: Avser regeringen att i de aviserade nya riktlinjerna för trafikpolitiken ge ett klart besked om det blir satsningar på en Bergslagspendel och en MälARBana inom en någorlunda rimlig tid? För det andra: När kan vi förvänta oss att regeringens trafikpolitiska proposition läggs fram?

Anf. 40 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Jag vill först erinra om vad jag sade redan i svaret, nämligen att vi håller på med en översyn och i den ingår ett relativt stort antal projekt i olika delar av landet på järnvägsområdet.

Det är i och för sig glädjande att vi nu diskuterar nya järnvägsprojekt. Vi har ju haft en ganska lång period på flera decennier, då diskussionen om järnvägen praktiskt taget bara handlat om nedläggningar. Från den synpunkten är det mycket intressant att vi nu har ett så stort intresse och att det pågår ett så pass intensivt utredningsarbete i olika delar av landet, där man försöker finna lösningar för nya järnvägsprojekt.

Jag vill också erinra om att vi under detta år har haft överläggningar mellan partierna om järnvägspolitiken framöver. I de överläggningarna har det inte blivit någon fullständig samstämmighet. Men det har i vart fall blivit en bred

enighet om vilka riktlinjer som skall gälla för järnvägspolitiken framöver. En av de riktlinjerna är att vi skall anlägga ett samhällsekonomiskt betraktelsesätt på de investeringar i järnvägens infrastruktur som nu är under diskussion. Dessa överläggningar fördes så sent som i somras, och resultatet av dem räknar vi med skall bli en väsentlig del i den trafikpolitiska proposition som vi aviserat att vi skall överlämna till riksdagen senare i vinter. Det är väl det främsta skälet till att vi ännu inte gått in på enskilda projekt. Vi måste först lägga fast organisationen och strukturen för järnvägsfrågorna i landet. Det är ganska stora organisatoriska förändringar som därvidlag förestår. Sedan blir det det nya banverkets sak – om det nu skall heta så – att göra en bedömning av de investeringsplaner som föreligger i första hand och en sortering bland de projekt som nu är under diskussion i olika delar av landet. Det är litet tidigt att ta ställning till de olika projekt som föreligger. Detta gäller också Bergslagspendeln.

Jag tycker emellertid inte att man behöver vara alltför otålig. Om man är intresserad av järnvägen och har det betraktelsesätt som många har anlagt – även jag tillhör dem – att järnvägen är ett miljövänligt och energisnålt trafikslag som bör fylla en viktig funktion i det framtida trafiksystemet, bör man i stället kunna ge sig till tåls något ytterligare, till dess vi har ett underlag i form av en trafikpolitisk proposition.

Jag vill gärna säga till dem som deltar i debatten att det helt avgörande för vad vi skall kunna åstadkomma, vare sig det gäller en Bergslagspendel, en Mälarbana, en Svealandsbana, en Götalandsbana eller Norrlandstrafiken, är om vi i riksdagen kan åstadkomma en finansiering för dessa projekt som nu är under diskussion. På den punkten har de överläggningar som har hållits ännu inte givit några slutgiltiga besked från de olika partiernas sida. Det är min förhoppning att flera av dessa projekt skall tåla en närmare granskning ur samhällsekonomisk synvinkel och att de också, under förutsättning att vi kan skapa en majoritet för finansieringen, skall kunna förverkligas inom en inte alltför avlägsen framtid. Svaret är således att frågan om Bergslagspendeln finns med i våra diskussioner.

När det gäller på vilket sätt dessa frågor skall hanteras har vi ett betraktelsesätt som ligger mycket nära övriga partiers. Denna fråga är brett förankrad inom de olika partigrupperna. Men när vi har diskuterat och beslutat om finansieringsförutsättningarna, är det dags att göra en mera noggrann bedömning av varje enskilt projekt. Vi kommer då också att kunna bilda oss en uppfattning om i vilken takt dessa kommer att kunna genomföras.

Därmed har jag kanske också svarat på Hugo Bergdahls frågor. Det kommer alltså besked om detta i den trafikpolitiska propositionen. Något exakt datum kan vi inte ange i dag. Avsikten är emellertid att den skall framläggas för riksdagen under denna vinter. När det gäller projekt i denna storleksordning är det således inte fråga om någon avlägsen framtid.

Anf. 41 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Herr talman! Efter det senaste inlägget förstår jag att det kanske inte går att pressa fram några fler besked från kommunikationsministern. Jag vill ändå kommentera litet grand av det som sades.

Kommunikationsministern sade att det var intressant att man inte bara talar om nedläggningar. Det får nog stå för kommunikationsministerns eget parti. Vpk har, trots mycket motstånd, under åren slagits för en utveckling av kollektiva transporter. Det är mycket bra att det har skett en vändning.

När kommunikationsministern talar om ett samhällsekonomiskt synsätt, kan jag konstatera att det inte var så länge sedan man blev betecknad som litet konstig, om man pratade om samhällsekonomi och inte kunde redovisa företagsekonomiska vinster av varje projekt. Det är mycket bra att man nu talar om samhällsekonomi.

Som kommunikationsministern vet finns det när det gäller just Bergslagspendeln omfattande besked om att den med ett samhällsekonomiskt synsätt skall kunna ge vinster. I dagarna har en utredning lagts fram. När det gäller finansieringen finns det naturligtvis olika uppfattningar om hur kostnaderna skall bäras. Vi har givetvis olika syn på den ekonomiska och politiska utvecklingen i vårt land.

Det är mycket viktigt att regeringen inte försöker ställa ultimatum och offra järnvägsutbyggnaden på prestigens altare. Om man inte får igenom den finansiering man har tänkt sig, får man naturligtvis försöka jämka. Eftersom alla partier är intresserade av att få till stånd en järnvägsutbyggnad, bör man också kunna diskutera finansieringen.

Slutligen några ord om banverket som eventuellt kommer och dess beslut. Det kommer naturligtvis att bli mycket intressant. Jag noterar emellertid att regeringen, i varje fall här i svaret, har meddelat en stark vilja att bygga ut de järnvägar som sträcker sig in i Bergslagen och därmed det mest industrialiserade området i landet. Järnvägen kommer självfallet att få en oerhörd samhällsekonomisk nytta om den byggs ut i det området.

Anf. 42 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Jag vill tacka kommunikationsministern för beskedet om när vi kan vänta regeringens proposition när det gäller kommunikationsfrågor. Om jag har gjort en riktig tolkning har vi en proposition att förvänta oss, om inte inom några veckor så inom de närmaste månaderna.

Jag har kommit att delta i denna debatt, eftersom jag tillhör dem som anser att kommunikationerna betyder ofantligt mycket för om Bergslagen skall ha en möjlighet att utvecklas och leva vidare. Om det inte finns väl fungerande kommunikationer i Bergslagen kommer utvecklingen att stanna av – om det nu finns någon vidare utveckling just i den regionen i dag. Det måste finnas möjligheter att ge de människor som bor inom den här regionen arbete och en chans att bo kvar i sina hembygder.

Jag håller helt med kommunikationsministern om att sådana investeringar kräver mycket av ekonomiska uppoffringar och självfallet är resurserna begränsade. Medan en överhettad Stockholmsregion utvecklas vidare och mot ytterligare överhettning, så dras vi med motsatta problem bara 10–12 mil från Stockholmsregionen. Det är viktigt att kommunikationsministern inser hur mycket infrastrukturen just på kommunikationssidan betyder för att vi skall kunna ta upp denna tävlan om investeringarna – inte bara inom Stockholmsområdet utan även inom Bergslagen, inbegripet Västmanland.

Anf. 43 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Vi tycks vara överens om de allmänna utgångspunkter som bör gälla för investeringar i trafiksystemen. Jag vill påminna om, att frågan om hur kommunikationssystemen skall kunna bidra till en bättre regional balans är en av huvudpunkterna i det trafikpolitiska utvecklingsarbete som vi nu håller på med. Vi tror att kommunikationssystemen kan ha en strategisk roll i sammanhanget när det gäller att rätta till obalanser som uppstått av orsaker av den typ som Hugo Bergdahl talade om.

Regeringen bedriver inte enbart ett utvecklingsarbete på det här området och diskuterar utgångspunkterna för en kommande trafikpolitisk proposition. Vi har även så sent som i år vidtagit konkreta åtgärder. I det s. k. Bergslagspaketet som beslutades i februari i år fanns ju kommunikationsinvesteringar i Bergslagsområdet som uppgick till ungefär 150 milj. kr. Det var dels väginvesteringar, dels investeringar i järnvägsbroar. Vi har inte låtit allt stå stilla medan vi har diskuterat hur det skall vara i framtiden. Det pågår just nu investeringar på kommunikationsområdet, vilka har till syfte att bidra till att rätta till de obalanser som riskerar uppstå mellan Bergslagsområdet och exempelvis Stockholmsområdet.

Anf. 44 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Herr talman! Nog har vi haft mycket kritik angående regeringens paketpolitik i Bergslagen. För den skull har jag i denna debatt inte sagt att det inte pågår några investeringar – det är alldeles riktigt att det pågår sådana.

Bergslagskommunerna har också enat sig om ett utvecklingsarbete – 22 kommuner har träffats. I fallet med Bergslagspendeln är det 7 kommuner utefter banan som har arbetat mycket hårt för denna utveckling. När man får uppleva den optimism och framtidstro som finns omkring dessa projekt i den här regionen – som är så hårt drabbad –, är det klart att varje dag som man behöver vänta på ett besked eller ytterligare tvivla på om något skall komma till stånd känns tung. Det var närmast därför jag ställde frågan, dvs. för att få ett besked. Nu vet jag att det kommer en proposition. Jag vet inte vad jag skall säga där hemma om det inte finns med en Bergslagspendel i den propositionen.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 1987/88:19 om Öresundsbron

Anf. 45 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Ulla Tillander har frågat mig om regeringen är beredd att ompröva frågan om en Öresundsbro och inse att ett definitivt avsågande av alla broplaner skulle skingra den tveksamhet som hindrar en satsning på miljövänligare alternativ.

Öresundsdelegationernas rapport samt den svenska delegationens miljökonsekvensbeskrivning remissbehandlas för närvarande. I samband med denna remissbehandling står det självfallet remissinstanserna fritt att på sedvanligt sätt granska och yttra sig över rapporterna. Därefter är det

regeringens sak att värdera och sammanställa remissvaren och ta ställning till frågans fortsatta hantering. I sammanhanget vill jag påpeka att regeringen i regeringsförklaringen uttalat att arbetet på att lösa frågan om fasta förbindelser över Öresund fortsätter.

Anf. 46 ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Jag vill tacka kommunikationsministern för svaret på min interpellation. Ingen kan längre bortse från den miljöförstöring som länge pågått och pågår oförminskat. I all synnerhet kan vi inte bortse från att människor blir alltmer medvetna om miljöns värde. Samtidigt får vi bevittna hur myndigheternas fasta beslutsamhet övergår i eftertankens bleka tveksamhet. Det har drabbat också kommunikationsministern. Det finns en tydlig skillnad i kommunikationsministerns fasta beslutsamhet före och efter den socialdemokratiska partikongressen. Men den kranke blekheten i det här fallet är, som jag ser det, ett hälsotecken. Det är nyttigt att lyssna på rörelsen. Den representerar folks känsla för hur arbetet för livsmiljön är ett uttryck för en nyvaknad medvetenhet som det finns all anledning för beslutsfattare att ta hänsyn till. Det finns en skillnad mellan 60-talet och 80- och 90-talen i det fallet. Då kunde storstilade projekt sättas i gång – Barsebäck, Bolmentunneln och Örestad. Protesterna kom oftast för sent och var för svaga. I dag kan man inte dölja verkligheten med ordridåer.

Det finns en kritisk punkt när det gäller värnandet om miljön, där orden måste manifesteras i handling. Sker inte det så blir det bara ord. Socialdemokraterna har kommit till den skiljevägen nu. Är man inte beredd att ta konsekvenser som kostar på utan försöker lägga ut dimridåer och manipulera med siffror, riskerar man att en numera mycket upplyst miljöopinion sätter fingret på den ömma punkten och säger att detta inte stämmer.

Larmrapporterna duggar tätt. Ena dagen är det skogen, jorden och våra sjöar som försuras. Nästa dag är det ozonproblemet som visar hur sårbar vår livsmiljö är.

Det är en paradox att samtidigt som allt fler har kommit till insikt om miljöfrågornas stora betydelse så presenteras ett utredningsförslag som för med sig en kraftigt ökad biltrafik i ett område, som redan har svåra problem med utsläppen.

Vad som krävs av beslutsfattare nu är att de inte bara går på i ullstrumporna. Broplanerarna har en hundraårig tradition att luta sig mot, och det är naturligtvis frestande för en kommunikationsminister att gå in i denna obrutna tradition. Alla kommunikationsministrar hittills, med något undantag, har också gjort det. Men nu ömsar tiden skinn.

Inga traditioner, om än aldrig så ärevördiga, är sakrosankta. En alltmer kunnig och medveten opinion kräver en omprövning av de gamla planerna.

Det finns mycket utredningsbråte som numera kan stämpas som kuriosa, och det finns många motiv hos de ivrigaste broanhängarna som behöver granskas och som har dunkla källor: okunnighet, bristande känsla för den miljö som människor tvingas leva i med buller, och nedsmutsning – en nedsliten miljö – för att inte tala om snöd ekonomisk vinning.

Nog tycker man att en socialdemokratisk miljöpolitik, om den skall vara värd namnet, skulle kunna bryta upp från mycket av detta traditionella och

bryta med många av de tidigare argumenten, som nu är antikverade.

Det finns andra möjligheter när det gäller att förbättra förbindelserna mellan Malmö och Köpenhamn än att bygga en bro. Under decennier har broplanerna legat som ett hinder för satsningar på andra lösningar. Dessa lösningar är inte ens undersökta. Förbindelserna över sundet måste förbättras, främst mellan Malmö och Köpenhamn. Men det kan man göra genom att sätta in moderna färjor och båtar. Dessutom föreligger nu också planer på en järnvägstunnel för persontrafik. Dessa borde utredas ordentligt. En sådan tunnel skulle kunna innebära en snabbförbindelse från centrum till centrum.

Ett beslut om förbindelserna som fattas utan att detta alternativ utreds blir ofullständigt från början. Jag skulle därför vilja sluta mitt anförande med att fråga kommunikationsministern om han är beredd att med hänsynstagande till miljöaspekterna förutsättningslöst utreda frågan om bättre förbindelser över sundet.

Anf. 47 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag tror inte det är fel att säga att människorna både konkret och abstrakt alltid har strävat efter fasta förbindelser. Sedan drygt 100 år tillbaka har man diskuterat frågan om en bro mellan Malmö och Köpenhamn. Jag tror inte det är någon överdrift att påstå att åtminstone de människor som bor i området har fått den uppfattningen att man aldrig varit så nära en lösning som man är i dag. Nu är regeringarna på båda sidor om sundet tydligen överens om att en bro behövs, eller rättare sagt att vi måste ha en bro.

Om man, herr talman, ser tillbaka på historien visar det sig att det så länge broar har byggts alltid funnits en opinion, ibland liten men alltid högljudd, mot planerna på fasta förbindelser. Men sedan bron väl har byggts och det gått ett par år har många människor som innan bron byggdes deltog i protestaktioner sagt: Vad var det vi bråkade om? Den här bron är ju bra!

Det är – om jag nu skall hälla litet salt i statsrådets sår – förvånansvärt att statsrådet behöver ta upp den här debatten nu. För inte så länge sedan kunde vi läsa i pressen att statsministern sagt att frågan om en bro är färdigutredd. Det går inte att utreda mera. Sedan hinner det inte bli mer än en partikongress så gör man tvärt emot vad statsministern har sagt och beslutar om ännu en utredning och ännu en remissomgång. Det är inte ofta jag delar statsministerns uppfattning, men i det här fallet måste jag göra det, för frågan är faktiskt färdigutredd.

Herr talman! Sedan litet om dem som har protesterat. Detta liknar ett fall ett hundra år tillbaka i tiden när en skrädare i Paris och en textilarbetare i England ville kasta ur maskinerna, därför att de trodde att maskinerna utgjorde ett hinder för deras arbete. Det har visat sig att det var tur att de inte lyckades få spridning för sitt tillvägagångssätt.

Självfallet skall vi se till att stora miljöhänsyn tas när bron byggs. När man beskriver miljösituationen i södra Sverige tycker jag att det vore bättre om man riktade udden mot dem som verkligen försämrar miljön i södra Sverige, nämligen de länder söder och öst om oss som använder kol och t. o. m. olja för uppvärmning och utvinning av energi. Det är där vi har de stora miljömarodörerna när det gäller södra Sverige.

Jag tycker, herr talman, att man skall se positivt på frågan om en bro. Utvecklingen kommer att göra att vi får fortskaffningsmedel med betydligt mindre farliga utsläpp än vad vi har i dag. Jag tror att framtidens personbilar och lastbilar kommer att medföra betydligt mindre miljöfarligt utsläpp än dagens bilar. Fru Tillander säger – jag delar den uppfattningen – i sin interpellation att färjorna om tio år kommer att släppa ut betydligt mindre än vad de gör i dag. Det är säkert korrekt, men det gäller, fru Tillander, även personbilar och lastbilar.

Herr talman! Jag tror att det är fel att i dag hela tiden med hänsyn till miljön kritisera planerna på att bygga en fast bil- och järnvägsförbindelse över Öresund mellan Malmö och Köpenhamn. Jag är övertygad om att när den bron har blivit byggd och varit i funktion några år, då kommer även många av dem som nu protesterar att säga: det var tur att våra protester inte vann gehör.

Det är min förhoppning att det inte skall bli någon kamp för eller mot miljön eller mellan olika kommuner nere i Skåne. En bro är faktiskt någonting positivt för hela Sverige. Därför bör vi så fort som möjligt få en fast förbindelse mellan Malmö och Köpenhamn.

Anf. 48 PER STENMARCK (m):

Herr talman! Jag kan förstå om kommunikationsministern anser att det börjar bli en aning tjatigt att stå här i kammaren vecka efter vecka och uttala sig i Öresundsfrågan, utan att egentligen ha något nytt att tillägga. Dagens interpellationssvar vittnar en del om detta.

Just detta är emellertid egentligen det bedrövliga i situationen. Efter decenniernas långhalning av frågan, efter ett utredningsförfarande som förmodligen saknar motstycke både i Sverige och internationellt, hade man sommaren 1987 äntligen kommit fram till ett förslag färdigt att skickas ut på remiss. Vi stod närmare en lösning än vi förmodligen någonsin tidigare gjort i Öresundsfrågans historia.

Det rådde någonting som närmast kunde liknas vid koncensus mellan en svensk socialdemokratisk regering och en konservativt dominerad dansk regering. Med allra största sannolikhet fanns det majoritet i frågan både i den svenska riksdagen och i det danska folketinget.

Den situation som hade uppstått var närmast en följd av att man i Danmark hade tagit avgörande steg mot en fast förbindelse över Stora Bält. Den avgörande prioriteringen har i Danmark alltid varit sådan att man först velat ta beslut om en förbindelse över Stora Bält, innan man ens velat diskutera Öresundsfrågan. Detta är något som vi på svensk sida sagt att vi bör respektera.

I det läget sammanträdde så den socialdemokratiska partikongressen. Det visade sig att uppfattningarna var utomordentligt delade i fråga om fasta förbindelser över Öresund. Frågan skickades till ett redaktionsutskott, och så småningom beslöt man sig för att gå ut med ett s. k. samråd till sina medlemmar.

Herr talman! Den gångna helgen har den moderata partistämman sammanträtt. Även där diskuterades Öresundsfrågan, och även där fanns

hela skalan av synpunkter representerad. Men det hindrade oss inte från att ta ett beslut i frågan.

Jag tycker att det minsta man kan begära är att även socialdemokrater – efter 100 års långhalande av frågan – fattar sitt beslut. Vi behöver nämligen ett beslut, ett definitivt beslut, en gång för alla – ett ja eller ett nej. Vi behöver inget fortsatt utredande, för det har vi haft nog av. Frågan ligger i dag som en död hand över en region.

I alla år har vi från svensk sida tryckt på för att nå en lösning. Det har ansetts att en fast förbindelse ligger mest i vårt intresse. Det är nog en riktig bedömning.

Nu skjuts frågan återigen på framtiden, därför att vi – inte Danmark – backar. I Danmark tycker man enbart att vi agerar underligt.

Två gånger tidigare denna höst har kommunikationsministern fått frågor om vilken tidsplan som nu gäller. Han har hänvisat till pågående remissarbete och planerat samråd. Därför var det nog många som blev överraskade av tidningsrubriker i Sydsvenska Dagbladet den 21 och 22 oktober. Det framgick av dessa att socialdemokraterna på båda sidor om Öresund redan nu hade gjort upp om projektet Öretåg – om också i ett s. k. inofficiellt beslut. Det vore intressant och välgörande att här i kammarén få höra kommunikationsministern bekräfta eller dementera uppgiften om att en sådan uppgörelse finns.

Anf. 49 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Jag kan väl med anledning av det som Per Stenmarck inledningsvis sade medge att det kan kännas litet tjatigt. Nu har vi haft debatt om Öresundsförbindelserna praktiskt taget varje vecka sedan riksdagen öppnades denna höst, och ytterligare debatter lär det bli, eftersom det föreligger åtminstone en obesvarad interpellation i ämnet. Så särskilt mycket nytt finns naturligtvis inte att anföra från vecka till vecka.

Men när Ulla Tillander framställer det som om en stor omsvängning skulle ha skett för min del efter den socialdemokratiska partikongressen vill jag inte instämma i hennes beskrivning. Det är ju inte så att den socialdemokratiska partikongressen har tagit ställning mot fasta förbindelser över Öresund. Tvärtom innebar båda de alternativ som diskuterades på kongressen att man skulle arbeta för fasta förbindelser över Öresund. Frågan gällde vilken utformning dessa fasta förbindelser skulle ha. I det långa historiska perspektivet kan man betrakta det som ett framsteg. I den tidigare debatten har det ju på olika håll varit ett ganska starkt inslag av ifrågasättande av om vi över huvud taget skall ha fasta förbindelser över sundet.

Med anledning av det som Ulla Tillander sade om miljöfrågorna vill jag understryka att det fanns två skäl till att vi tillsammans med den danska regeringen kom fram till att göra den senaste utredningen. Det ena skälet var att vi ville ha en miljökonsekvensbeskrivning, och det var en mycket stark motivering till att denna utredning genomfördes. Jag skall inte föregripa remissbehandlingen av utredningen, men jag kan ändå konstatera att man i utredningen har utgått från att man skulle kunna ordna en sådan lösning att det inte blev någon miljöpåverkan av en Öresundsförbindelse.

Det andra skälet till att vi tillsatte denna utredning var att nya tekniska

förutsättningar uppkommit som gör det möjligt att så att säga få upp järnvägen på bron, dvs. åstadkomma en kombinerad landsvägs- och järnväglösning. Men miljökonsekvenserna var ett av de viktigaste skälen och gavs en stor tyngd i de direktiv som gavs till den senaste utredningen. Vi har alltså otvivelaktigt tagit miljökonsekvenserna på allvar.

Ulla Tillander frågade om vi är beredda att förutsättningslöst utreda förbindelserna över Öresund. Jag vill än en gång understryka att de utredningar som nu skall göras och som skall vara komplement till dem som redovisades i början av augusti månad utgår från att det skall handla om fasta förbindelser. Så till vida är de ju inte förutsättningslösa.

Utredningar om hur färjetrafiken kan ordnas finns det väl för dagen inte så stort behov av. Hur man skall ordna med en färjetrafik vet man väl på grundval av de långvariga praktiska erfarenheter som man har på bägge sidor om sundet. Det är ju fråga om en strävan att åstadkomma fasta förbindelser, där vissa anser att det kan räcka med järnvägsförbindelserna medan många – och till dessa har jag hört och jag hör fortfarande till dem – menar att man borde kunna åstadkomma en kombinerad förbindelse som är acceptabel ur miljösynpunkt. Det finns ingen anledning för mig att föregripa den diskussionen ytterligare, men jag tror och hoppas fortfarande att man skall kunna åstadkomma fasta förbindelser över sundet på ett sätt som är förenligt med kravet på en god miljö.

Sedan vill jag litet grand kommentera det som Per Stenmarck sade beträffande tidningsuppgifter i helgen om att det skulle finnas en överenskommelse mellan de danska och svenska socialdemokratiska partierna om någonting som Per Stenmarck kallar för Öretåg, dvs. att vi redan på detta stadium skulle ha bundit oss för enbart en tågförbindelse. Jag kan säga till Per Stenmarck: Någon sådan överenskommelse föreligger inte. Det är riktigt att vi under utredningsarbetets gång har varit angelägna om att ha nära kontakt med den socialdemokratiska folketingsgruppen i Danmark av den enkla anledningen att beslutet om förbindelserna över Stora Bält, som var det som utlöste den senaste utredningsfasen i fråga om Öresundsförbindelserna, fattades av en bred majoritet i det danska folketinget. Man var där överens om att utredningarna om Öresundsförbindelserna skulle följas av samma politiska konstellation som träffade överenskommelserna om Stora Bält. Däri ingick företrädare för socialdemokraterna i Danmark. Därför har vi i fullt samförstånd med företrädare för regeringen hållit de danska socialdemokraterna informerade om våra diskussioner och om utredningsarbetet. Jag vet om att man inom det danska socialdemokratiska partiet är intresserad av att fortsätta dessa diskussioner med hänsyn till den senaste utvecklingen, och självfallet är vi positiva till fortsatta sådana diskussioner. Men några nya överenskommelser har inte träffats. För vår del är vi naturligtvis inställda på att fullfölja vårt kongressbeslut om en kompletterande utredning om huruvida en borrhärd tunnel skall göras innan vi gör något nytt ställningstagande.

Anf. 50 ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Om det är fråga om en stor omsvängning hos kommunikationsministern eller ej kan man kanske diskutera, men man kan i varje fall

konstatera att det är en skillnad på det hurtiga "ja" som man fick till svar på frågan om bron skulle vara färdig i mitten på 1990-talet – det svaret gavs i våras – och det litet mer dröjande svaret i dag. Jag tror för min del att den enda möjligheten att undvika negativa miljökonsekvenser är att säga nej till en bilbro.

Å andra sidan är det bra om kommunikationsministern är öppen för den här frågan och att man på alla alternativa förbindelser över sundet lägger både miljö- och kostnadsaspekter. Gör man det, har man lagt en helt ny grund för bedömningen av de olika alternativ som finns, och då kan man också räkna med att resultatet av en sådan bedömning blir ett annat än det traditionella och föreliggande.

Ett grundläggande krav är naturligtvis en större förutsättningslöshet. Slutresultatet av de hittillsvarande broutrödingarna har varit lätt att förutse. Broutrödingarna har haft sina svaga punkter, som en sakkunnig miljöopinion har kunnat peka på. Den senaste broutrödingen är ett exempel på det.

Sedan vill jag bara säga några ord med anledning av Sten Anderssons i Malmö intressanta historieskrivning om skraddarna i Paris. Sten Anderssons yttranden är mycket lätt förutsebara i den här frågan. Där har ingen omvärdering av bron skett på grund av ökat miljömedvetande. Resonemang-
et går ut på att broplanerna alltid har varit den bästa lösningen. Därför är de den bästa lösningen, och därför kommer de alltid att vara den bästa lösningen. En värdigare underkastelse under en konservativ tradition kan man knappast tänka sig.

Anf. 51 PER STENMARCK (m):

Herr talman! Ja, herr kommunikationsminister, det blir sådana här ständigt upprepade debatter, när man aldrig ger ett klart besked utan fortsätter långhala frågan.

Jag lade märke till att miljöministern i den allmänpolitiska debatten för en vecka sedan hade en annan uppfattning. Då skulle det inte vara en bro där också bilar kunde köra utan enbart en tågtunnel. Med anledning av detta kan man kanske fråga sig vem i regeringen det egentligen är som hanterar denna fråga.

Det har många gånger konstaterats att om det hade varit land mellan Skåne och Själland hade vi för länge sedan byggt en väg mellan två av Skandinavians största städer. Om det hade legat ett berg i vägen hade vi sprängt oss fram. Men nu ligger där ett hav. Då utreder vi, samråder och bereder, och när vi har gjort det tillsätter vi en ny utredning – det är detta Ulla Tillander kallar att gå på i ullstrumporna – och så går karusellen vidare i nya spår.

Så några ord om Öretågsprojektet. Uppgifterna lämnades ursprungligen av den nye ordföranden för de danska socialdemokraterna Svend Auken i det danska programmet TV-avisen, och de vidhölls från dansk sida. Socialdemokraternas i Danmark vice ordförande Birte Weiss bekräftade sin ledares uppgifter. Frågan uppstår då: Har de danska socialdemokraterna rätt eller de svenska? Nu vill jag inte argumentera vidare, för kommunikationsministern har gett ett klart svar på frågan om sin och regeringens inställning, och jag lutar naturligtvis på det kommunikationsministern har sagt.

Avslutningsvis bara några ord om miljöhänsynen i sammanhanget. De skäl som jag ser till att ha en fast förbindelse som innehåller både bil- och tågmöjligheter är tre.

1. Miljöhänsyn. Det är alltid bäst att slippa stopp i trafiken. Skall vi mata bilarna ombord på ett tåg för att ta oss över Öresund, kommer det att gå långsamt, och då blir det mer avgaser. Även vi moderater kräver att man tar miljöhänsyn.
2. Ekonomin. Det är möjligt att det blir billigare att bygga enbart en järnvägstunnel, men den är samtidigt oerhört mycket svårare att finansiera.
3. Trafikskäl. Mer än hälften av godsvolymen går med bil eller lastbil. Vi kan naturligtvis ändra på detta, men sannolikt inte särskilt mycket.

Anf. 52 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Först vill jag ställa en fråga till statsrådet Hultström. När den remiss är slutförd som broförslaget än en gång har gått ut på, kan statsrådet då säga: Nu är det färdigutrett? Slipper vi då höra att frågan är klar, vänta ett år och sedan få beskedet om en ny remiss? Kan vi i dag få ett klart besked om den tidpunkten?

Fru Tillander säger att jag har kvar den uppfattning som människor haft i hundra år i Malmö. Det är jag stolt över, och det står jag för. Det är nämligen sant som det har sagts från denna talarstol och på många andra håll, att den bästa förbindelsen är en fast förbindelse. Per Stenmarck beskrev på ett mycket tydligt sätt vad man hade gjort om man skulle ha byggt en väg – sprängt bort berg och liknande. På samma sätt är givetvis en bro den bästa förbindelsen över ett vattendrag.

Man skall väl inte vitsa i sådana här sammanhang, men ibland måste undantaget bekräfta regeln. Fru Tillander vill behålla färjorna, har vi hört. Jag misstänker, herr talman, att det beror på en skriande avsaknad av möjligheter att erhålla politiska poäng. Fru Tillander och hennes parti gör i desperation allt för att hämta tillbaka litet av det förtroende man förmodligen har tappat hos den breda allmänheten. Då begriper jag att det inte räcker med personbilar och lastbilar, utan då behöver man hela färjelaster med poänger.

Anf. 53 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Med anledning av de frågor som har ställts vill jag bara kort säga att det vore föga meningsfullt med ett intensifierat remissförfarande, om man talade om hur det hela skulle bli innan remissvaren inkommit.

Det som vi socialdemokrater har diskuterat och det som vi har beslutat på vår kongress är att kompletterande utredningar skall göras när remissvaren har kommit in. Det får naturligtvis bli fråga om både tekniska och ekonomiska utredningar, och det gäller då förutsättningarna för en borrard järnvägstunnel. När det materialet föreligger skall frågan diskuteras i ett s. k. rådslag. Därefter – det utgår vi från – är vi mogna att fatta beslut.

På den andra punkten – det gäller då dansk socialdemokratis inställning i denna fråga – vill jag framhålla att jag naturligtvis inte kan företräda denna.

Men jag vet att uppläggningsen när det gäller Stora Bält-förbindelserna är tillskyndad av den danska socialdemokratin. Först bygger man alltså en järnvägsförbindelse och sedan planerar man att i en annan etapp åstadkomma också en vägförbindelse.

Det är möjligt att man inom dansk socialdemokrati anser att den modellen också skulle kunna vara användbar när det gäller Öresundsförbindelserna. Men någon överenskommelse härom har givetvis inte träffats, eftersom det inte skulle överensstämma med vårt kongressbeslut.

Andre vice talmannen anmälde att Per Stenmarck och Sten Andersson i Malmö anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Anf. 54 ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! På förekommen anledning, med tanke på det fortsatta arbetet, med tidigare friserade siffror i gott minne, väl medveten om att underlag till remissvar har undanhållits etc. skulle jag vilja skicka med kommunikationsministern en hälsning. Egentligen finns det ingenting som väcker en sådan vrede som när man upptäcker att en stor och mäktig utredningsapparat med väldiga personella resurser förtiger obekväma siffror och omtolkar ofördelaktiga värden. Det upplevs som en manipulation. Det är maktens arrogans gentemot dem som den egentligen skulle tjäna. Men när det avslöjas, motverkas också syftet.

Herr talman! Socialdemokraterna skall lyssna till rörelsen. Folkpartiet har på senare tid intagit en tveksammare attityd till en bilbro. Det är nu tydligen bara moderaterna som är "stortrons och storbrons" förespråkare. Här tillåts inga miljömässiga tvivel spräcka troskyldigheten. Men så blir också miljöpolitikens trovärdighet därefter!

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 1987/88:21 om persontrafiken på norra stambanan

Anf. 55 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Gunnel Jonäng har frågat mig om jag är beredd att medverka till att investeringar görs för att förbättra gods- och persontrafiken samt att diskuterade tågindragningar inte genomförs på norra stambanan.

SJ skall planera sin trafik med hänsyn till trafikanternas efterfrågan och trafikens lönsamhet. När det gäller norra stambanan bedömer SJ att godstrafiken kommer att fördubblas inom de närmaste fem åren. Redan i år satsar SJ 100 milj. kr. för att öka norra stambanans kapacitet. I SJ:s investeringsplan förutsätts att ytterligare 630 milj.kr. satsas på norra stambanan fram till år 1991. Insatserna kommer att medföra en förbättrad tågtrafik för både gods och resenärer. Svaret på frågan om jag är beredd att medverka till att investeringar görs är naturligtvis ja.

På den andra frågan om diskuterade tågindragningar vill jag svara genom

att hänvisa till att regeringen, med den rollfördelning som gäller, inte skall bestämma järnvägens tidtabeller. SJ bör själv med hänsyn till bl. a. resandeynderlaget avgöra hur många nattåg som behövs mellan Stockholm och övre Norrland.

SJ har i sin planering beaktat att bollnäs- och ljustalsborna utnyttjar nattåget för resor till och från Stockholm. Ett tågpar, dvs. ett tåg i vardera riktningen, mindre på denna sträcka får betydelse för bollnäs- och ljustalsborna. SJ anser att det är orationellt att köra ett tomt nattåg till övre Norrland för att tillgodose önskemål från Gävleborgs resenärer som bara åker med 30 mil. I stället kan jag ge Gunnel Jonäng beskedet att SJ för närvarande diskuterar med den berörda trafikhuvudmannen om att utveckla den regionala tågtrafiken i Gävleborgs län för att möta den trafikefterfrågan som inte tillgodoses av SJ efter den 31 augusti 1988. Det kommer med all sannolikhet att innebära bättre förbindelser än i dag mellan Bollnäs och Gävle.

Anf. 56 GUNNEL JONÄNG (c):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret på mina frågor.

Jag har ställt frågorna med anledning av den diskussion som förs om den framtida tågtrafiken och för att försöka utröna vad socialdemokraternas regionalpolitik innebär för mitt hemlän. Gävleborgs län är det enda län som tillsammans med Norrbotten inte har nåtts av den högkonjunktur som nu råder. Länet har den största utflyttningen och den näst högsta arbetslösheten i landet.

Å andra sidan finns det i dag i länet en stark vilja att skapa en positiv utveckling, och det jobbas intensivt på många håll. Men vi klarar oss inte utan statligt stöd. Vi behöver bl. a. goda kommunikationer och utbildningsmöjligheter.

Något X-paket får vi inte, trots denna situation. Och nu kommer kommunikationsministern med detta svar. Jag vill bara säga, även om det känns trist att behöva göra det, att ett sämre svar har jag nog aldrig fått. I förstona låter det så bra – det slutar med att det sannolikt kommer att bli bättre förbindelser mellan Bollnäs och Gävle än i dag. Men vad står det i själva verket, och vad innebär svaret? Jo, vi i inlandet är sannerligen inte värda mycket – från oss skall tagas också det vi har, för att ta ett citat.

Statsrådet har genom skrivningen i svaret accepterat att två tåg dras in. När det behövs bättre tågförbindelser, bättre service och komfort och när SJ strävar efter att ge detta åt allt fler av sina resenärer, görs det nedskärningar för oss. Om vi i Gävleborgs inland vill ha bättre förbindelser kommer uppenbarligen inte SJ att ge oss det, utan det skall ske genom den regionala trafikhuvudmannen.

Statsrådet måste väl ändå inse vad detta innebär! Det är fråga om resenärer inte bara från Bollnäs eller Ljustal. Vi har ett stort omland, och vi har Ovanåkers kommun och Ockelbo, som också ligger i inlandet. Detta betyder att resenärerna först skall ta sig med buss till någon av stationerna – tre järnvägslinjer är ju nedlagda i Hälsingland. Där skall de omlasta, bära sina väskor och eventuella barn och sedan sitta i väntsalarna och vänta. Därefter åker de i något halvrasligt tåg eller motorvagn till Gävle. Där skall de

omlasta, bära sina väskor och eventuella barn och sedan sitta i väntsalen och vänta. Det är den service och komfort som SJ och tydligen statsrådet tycker passar oss.

Dessutom får vi i länet själva betala detta. Vi skall vara med och betala Öresundsbron, snabbtåg till Göteborg och motorvägsbyggen. För oss betalar ingen förbättrade kommunikationer – det får vi i länet göra själva. Vi får tills vidare litet nålpenngar. Det är socialdemokratisk fördelningspolitik i sin prydno.

Det är självklart – det vill jag understryka – att vi vill vara med och satsa på snabbtåg till andra delar av landet, eftersom det behövs, men vi måste kräva och ha rätt att kräva något för oss själva.

Vad tror statsrådet att det här får för effekter för vårt näringsliv, för våra möjligheter att utvecklas och för möjligheterna till lokalisering av nya aktiviteter? Om näringslivets representanter vill ha komfort och service mellan Stockholm och Göteborg, ställer de faktiskt samma krav när de skall åka norrut på stambanan.

Statsrådet säger att det sannolikt blir bättre förbindelser. Men det stämmer inte med min uppfattning. Förmodligen blir det sämre förbindelser, skulle jag vilja säga. SJ diskuterar för närvarande med länets trafikhuvudman om att utveckla den regionala tågtrafiken, säger statsrådet. Men den information som vi har fått hemma i länet av X-trafik tyder snarare på avveckling än utveckling. X-trafik meddelade nämligen vid en presskonferens för cirka två månader sedan att tågtrafiken troligen upphör den 30 juni 1988. Det handlar om sex lokaltåg. Kostnaderna är för höga. Har jag fel på den här punkten, skulle jag vara den första att glädja mig. Det här kan bli rena katastrofen för alla pendlare, för näringslivet, för kommunfolk, för turister, för alla.

Jag har nu fått bekräftat den misstanke jag haft sedan jag i tidningarna hemma läste uttalanden som socialdemokrater har gjort om trafikpolitiken. Man ansåg att snabbtåg på ostkustbanan även kan vara till nytta för stambanan. Man sade att det inte går att satsa på båda banorna. Däremot skall de tvärgående förbindelserna byggas ut. Snabbussar bör sättas in. Tydligen vill socialdemokraterna ha bort persontrafiken på norra stambanan. Jag har fått mina värsta farhågor besannade. Först lägger man ned två tvärgående järnvägslinjer, sedan skall vi i inlandet matas med bussar in på ostkustbanan. Bråttom har man, redan nästa år börjar indragningarna.

Goda kommunikationer, herr statsråd, det är ett livsvillkor för Gävleborgs inland.

Anf. 57 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Jag har i en tidigare interpellationsdebatt, för någon timme sedan, som också handlade om järnvägstrafiken, sagt några ord om vad vi håller på att diskutera, dels i de överläggningar som har förts mellan partierna om järnvägspolitiken, dels i samband med förberedelserna för den trafikpolitiska propositionen. Jag tycker att det är litet onödigt att så här kort efteråt upprepa de riktlinjer som ligger till grund för de diskussionerna. Där finns allt om kommunikationssystemens bidrag till regional balans, där finns principerna för hur vi skall bygga upp både järnvägspolitik och trafikpolitiken rent allmänt sätt. Jag vill hänvisa till det jag sade då.

Jag har inte haft tillfälle att diskutera trafikfrågor särskilt mycket med Gunnel Jonäng tidigare. Jag beklagar bara att jag efter hennes inlägg får konstatera att hon hör till dem som talar om gårdagens järnväg och gårdagens trafikpolitik, medan vi nu förhoppningsvis blir fler och fler som talar om hur vi skall ha det i framtiden. Då handlar det alltså inte om att önska sig järnvägssträckningar till vilket pris som helst i alla möjliga delar av landet, utan det handlar om att inrikta sig på att bygga upp trafiksystem som på bästa möjliga sätt tillgodoser trafikanternas intressen. Jag kan inte kritisera SJ för att de inte kör tåg upp till övre Norrland för att tillgodose resenärerna i Gävleborgs län. Man bör i stället börja fundera på hur man bäst skall tillgodose resenärernas intressen i Gävleborgs län. Det är det man nu håller på att diskutera. Jag kan naturligtvis inte förutse hur de diskussionerna slutar. Men enligt SJ:s mening kommer de att sluta med att man får en bättre trafik än i dag i de områden som Gunnel Jonäng talar om. Det blir alltså bättre förbindelser mot Gävle och därmed även möjligheter att utnyttja Sundsvallstrafiken. Den trafiken kommer av allt att döma att utvecklas. På det viset får man en successiv förbättring till stånd.

Jag tycker inte att det är någon mening med att föra en debatt, där man hela tiden talar om gårdagens järnväg. Gunnel Jonäng får gärna fortsätta att göra det. Hon får gärna fortsätta att nämna socialdemokraterna i vartannat ord när hon gör det. Men det är inte i den andan vi har fört diskussionerna om järnvägspolitiken framöver. Därför tycker jag att fru Jonäng kan fortsätta diskussionen med de centerpartister som diskuterar järnvägspolitiken konstruktivt och inte bara håller på med den diskussion som har pågått de senaste 20–30 åren och som inte har lett någonstans.

För övrigt tror jag inte att Gunnel Jonäng har så särskilt mycket mer pengar än de 1,3 miljarder kronor som vi redan i dag lägger på olönsam trafik. Det kan onekligen ifrågasättas om det är rätt sätt att använda pengarna. Gunnel Jonäng vill tydligen att vi skall lägga ytterligare ett antal hundra miljoner på sådan trafik. Det vill inte vi andra, utan vi vill diskutera hur järnvägen skall fungera i framtiden, inte hur den fungerade i går.

Anf. 58 GUNNEL JONÄNG (c):

Herr talman! Jag talar faktiskt inte om gårdagen utan om framtiden. Vad jag inte förstår är hur statsrådet kan tala om att vi skall få bättre förbindelser, när SJ redan börjat göra tågindragningar och när vi kan räkna med att sex lokaltåg dras in enligt vad X-trafik säger. Vad är det som ligger till grund för statsrådets uttalande och löfte om att vi skulle få bättre förbindelser? Jag talar om mitt hemlän och dess inland, och det gäller verkligen framtiden för inlandet. Då är vi beroende av kommunikationerna.

Jag har läst och studerat vad som har sagts i artiklar och intervjuer, och det finns ett genomgående mönster. När det frågas om stambanan blir svaret alltid så positivt. Satsningar skall göras för godstrafikens skull. Det mönster som jag ser upprepas hela tiden är att godstrafiken tydligen skall gå på stambanan, och där skall den gå ostörd av persontrafik. Persontrafiken skall läggas över på ostkustbanan. Jag räknar inte med att statsrådet skall tillstå det. Det vore en orimlighet att begära detta. Men att insatserna kommer att medföra förbättrad tågtrafik för resenärerna är uppenbarligen fel.

Prot. 1987/88:15
27 oktober 1987

*Om persontrafiken på
norra stambanan*

När det gäller att köra tomma nattåg till övre Norrland kan man också tänka sig tåg till och från Jämtland. För övrigt ringde man från Umeå just innan jag gick till kammaren och talade om att man var bekymrad i övre Norrland över de indragningar av tåg som skulle göras där. Man undrade t. ex. varför inte militärerna kan åka tåg i stället för att flyga.

Vi åker bara 30 mil, säger statsrådet. Men det är faktiskt väldigt många människor som åker dessa 30 mil från Gävleborgs inland. Om tågförbindelserna är goda kommer vi naturligtvis att fortsätta resandet med tåg, men blir förbindelserna dåliga tvingas vi mer eller mindre att ta bilen till Stockholm för resor över dagen. Det är ingen bra lösning för någon eller ur någon synpunkt.

Det borde vara självklart att persontrafiken skall gå fram där det finns mest folk, och stambanan har ett mycket stort upptagningsområde. Den går mitt igenom Hälsingland och bör naturligtvis utnyttjas för persontrafik.

Jag finner det samhällsekonomiskt oförsvarligt att i stället koncentrera persontrafiken ut till kusten och låta resenärerna färdas 10–20 mil i matarbussar.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Föredrogs och hänvisades

Proposition

1987/88:38 till skatteutskottet

12 § Anmäldes och bordlades

Propositionerna

1987/88:11 om ändringar i reglementet för allmänna pensionsfonden, m. m.

1987/88:19 om dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Filippinerna

1987/88:39 om försäljning av statens aktier i Swedec International AB

1987/88:40 med förslag om vissa ändringar i lagen (1984:668) om uppbörd av socialavgifter från arbetsgivare, m. m.

1987/88:43 om läkemedelskostnader vid viss försöksverksamhet

1987/88:45 om utvidgade kapitaltäckningskrav för banker, fondkommissionsbolag och finansbolag

1987/88:46 om vissa socialförsäkringsfrågor

Skrivelse

1987/88:15 med redogörelse för verksamheten inom Europarådets ministerkommitté under år 1986

13 § Anmäldes och bordlades

Redogörelse

1987/88:5 Riksdagens förvaltningskontors redogörelse för verksamhetsåret 1986/87

Meddelades att följande interpellation framställdes

den 27 oktober

Meddelande om interpellation

1987/88:74 av Görel Thurdin (c) till statsrådet Georg Andersson om ökad information om mänskliga fri- och rättigheter:

FN:s deklaration om mänskliga fri- och rättigheter innehåller bestämmelser om rätten till liv, frihet och personlig säkerhet. Den förbjuder slaveri, tortyr och omänsklig behandling samt fastställer rätten till yttrande- och religionsfrihet. Deklarationen om de mänskliga fri- och rättigheterna antogs den 10 december 1948.

Amnesty International konstaterar i sin årsrapport för år 1987 att många regeringar världen över lägger ned större möda på att vägra politiska flyktingar en fristad än på att söka hejda den förföljelse de flyr ifrån. Förföljda män, kvinnor och barn möter allt oftare stängda dörrar där de söker en tillflykt. Den attityden har vi också mött i vårt eget land.

Svensk flyktingpolitik utgår från tre huvudlinjer. Den första är att förhindra att människor tvingas bli flyktingar. Den andra linjen utgår ifrån att hjälpa de flyktingar som vistas i bl. a. läger på olika håll i världen. Den tredje linjen är att ge flyktingar en fristad i vårt land.

Sverige har traditionellt sett i internationella sammanhang varit en aktiv förkämpe för mänskliga rättigheter. Det är viktigt att Sverige intar en ledande och kraftfull position när Sverige förhoppningsvis får en plats i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna år 1989. Brott mot de mänskliga rättigheterna måste betraktas som ett avtalsbrott mellan Sverige och berörd stat. Sverige måste också använda befintliga kanaler för att påverka länder med vilka Sverige har ett biståndspolitiskt samarbete.

Generositet är det officiella kännetecknet för svensk flyktingpolitik. För att kunna göra en rättvis bedömning av varje enskilt fall krävs djup kunskap om förhållanden i de berörda länderna och utvecklingen i dessa. Vid beslut i varje enskilt fall måste det alltid finnas en säkerhetsmarginal. I ett brev till statsministern erbjuder Amnesty sin kunskap för att bidra till en fördjupad bedömning om förhållandena.

I en artikel i Dagens Nyheter den 16 oktober skriver invandrarministern "En ambitiös flyktingpolitik får inte begränsas till en liberalare tillståndsgivning. Den måste också omfatta det fortsatta mottagandet i vårt land. Flyktingpolitiken är en hela landets angelägenhet." En hela landets angelägenhet bör också vara hur vi tar emot de flyktingar som kommer hit direkt undan terror och förtryck. Det kan inte anses vara förenligt med en god flyktingpolitik att låta människor leva i ovisshet om sin framtid. Det kan inte vara förenligt med en god flyktingpolitik att avvisa människor som levt i Sverige under två och ett halvt till tre år.

FN:s deklaration om de mänskliga fri- och rättigheterna kan inte ges ett verkligt innehåll förrän en välinformerad allmänhet känner till dess innebörd och dess principer tillämpas av staterna. Kunskaper om dessa rättigheter

måste spridas inom det svenska samhället så att det finns en gedigen kännedom om dess innebörd. Den måste spridas till allmänheten och också införlivas i relevanta undervisningsplaner och utbildningar, inte minst inom de områden där flyktingfrågor särskilt hanteras.

Jag vill mot denna bakgrund fråga invandrarministern:

1. Avser regeringen att hörsamma Amnestys erbjudande om kunskapsutbyte om förhållandena i länder från vilka flyktingarna flyr till Sverige?
2. Avser regeringen skärpa tidsgränserna för hur länge myndigheter kan hantera enskilda flyktingfall?
3. Avser regeringen att vidta åtgärder för att förbättra kunskaperna om de mänskliga fri- och rättigheterna?

15 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 26 oktober

1987/88:89 av *Erik Hovhammar* (m) till statsrådet Anita Gradin om handeln med plagiatprodukter:

Den manuella glasindustrin i Sverige skadas ofta av att utländska konkurrenter plagierar de svenska brukens modeller. När detta sker på våra exportmarknader är det ofta omöjligt att stoppa denna plagiathandel. Det är därför glädjande att GATT i den pågående s. k. Uruguayrundan skall söka åstadkomma en bättre internationell disciplin på detta område.

Konsumentverket har emellertid i ett nyss avgivet yttrande till kommerskollegium i denna fråga intagit en märklig ståndpunkt. Man säger: "Eftersom ett plagiat i regel är billigare än originalet ligger det i konsumentens intresse att handeln med dessa varor inte omöjliggörs."

Med anledning härav vill jag fråga:

Vilken är regeringens ståndpunkt vad gäller handeln med plagiatproduktion?

1987/88:90 av *Ingrid Hasselström Nyvall* (fp) till miljö- och energiministern om utvecklingen av vindkraft:

I Sverige har en målmedveten satsning på vindkraft genomförts, sade statsrådet Birgitta Dahl i riksdagen för nästan exakt två år sedan.

Denna satsning hade då lett fram till prövning av två stora aggregat, Maglarp och Näsudden.

Sedan dess har det varit mycket tyst om utvecklingsprogrammet för vindkraften.

Jag vill därför ställa en fråga till miljö- och energiministern om det aktuella läget och om framtida planering för utveckling av vindkraften i Sverige och då särskilt i den sydöstra delen av landet.

1987/88:91 av *Margareta Fogelberg* (fp) till utrikesministern om svenska åtgärder för att förbättra situationen för judarna i Sovjetunionen:

Svenska regeringar såväl som enskilda medborgare har merendels funnit det angeläget att aktivt stödja och hjälpa förtryckta människor på olika håll i världen. Av förklarliga skäl märks inte alltid detta arbete så mycket utåt.

Från vårt håll kan vi bara se positivt på utvecklingen i Sovjet med "Glasnost" och Michail Gorbatsjovs tydliga ansträngningar att vitalisera det ryska samhället. Inte minst bland Sovjets judar har det fört med sig stora förväntningar:

Jag vill därför fråga utrikesministern om det inte nu vore möjligt för regeringen att uppmuntra Moskvaambassaden att då och då öppna sina portar för de judar som gärna vill ha en träffpunkt och en plats för tankeutbyte med människor från världen utanför Sovjetunionen?

den 27 oktober

1987/88:92 av *Hadar Cars* (fp) till utrikesministern om den rumänska familjen Stoicans situation:

I sitt anförande i riksdagen den 22 oktober i år rörande familjen Stoicans rätt att leva tillsammans i Sverige nämnde utrikesminister Sten Andersson att han den 20 oktober överlämnat ett brev i denna sak till den rumänske ambassadören.

I brevet, säger Sten Andersson, riktar han en vädjan att ambassadören personligen skall ingripa och se till att detta fall får en snabb och lycklig lösning.

Vad har från svensk och rumänsk sida hänt i ärendet efter det att brevet överlämnades till den rumänske ambassadören?

1987/88:93 av *Margareta Persson* (s) till statsrådet Bengt Göransson om rätten att bedriva privata skolor:

Det är regeringen som i sista hand prövar rätten för enskild skola att utöva allmän skolplikt.

Jag vill fråga statsrådet följande:

Kan en ideell organisation som propagerar för barnaga erhålla behörighet att bedriva skolundervisning för allmän skolplikt?

1987/88:94 av *Margareta Persson* (s) till statsrådet Bengt Lindqvist om villkoren för statsbidrag till barnomsorgsverksamhet:

Statsbidrag utgår till barnomsorgsverksamhet om denna finns med i kommunens barnomsorgsplan och verksamheten inte bedrivs i vinstsyfte.

Jag vill fråga statsrådet följande:

Kan en ideell organisation som propagerar för barnaga erhålla statsbidrag för sin barnomsorgsverksamhet?

Prot. 1987/88:15
27 oktober 1987

1987/88:95 av *Björn Samuelson* (vpk) till statsrådet Bengt Göransson om statsbidraget till viss kyrklig skola:

Meddelande om frågor

Enligt uppgifter i radio och tidningar förespråkar Livets ord fysisk bestraffning av barn.

Regeringen har tillerkänt den s. k. Södermalmskyrkans skola statsbidrag. Skolans anknytning till Livets ord är uppenbar.

Mot bakgrund av detta frågar jag skolministern:

Ämnar regeringen även fortsättningsvis ge ovannämnda skola statsbidrag?

1987/88:96 av *Björn Samuelson* (vpk) till kommunikationsministern om tågtrafiken mellan Stockholm och Oslo:

Det finns i dag en stark oro för att järnvägstrafiken mellan Stockholm och Oslo via Arvika och Charlottenberg hotas. Linjesträckningen är en livsnerv för Värmland och speciellt för de västra delarna. Men även för Hedmark i Norge har trafiksträckningen en stor betydelse.

Jag vill mot bakgrund av de farhågor som finns inför vårens trafikpolitiska proposition fråga:

Är det ministrernas mening att verka för att tågtrafiken mellan Stockholm och Oslo också i fortsättningen skall gå via Arvika och Charlottenberg?

1987/88:97 av *Rolf Kenneryd* (c) till finansministern om skattekvoten:

Finansministern lovade i valrörelsen 1985 konstant skattekvot under regeringsperioden, dvs. 50 %. Skattekvoten anges i svenska kronor 1987/88:30 bli 55,4 % för 1987. Statsministern uppgav i allmänpolitiska debatten att regeringens målsättning är att uppnå och bibehålla en skattekvot på 51,5 %.

Vilka åtgärder tänker finansministern vidta för att sänka skattekvoten till den av statsministern angivna nivån?

1987/88:98 av *Karin Israelsson* (c) till miljö- och energiministern om planerna på en fabrik för kadmiumbatterier i Vilhelmina:

Kadmium kan orsaka många olika störningar i miljön. Det kan gälla en direkt död eller störd fortplantning, hämmad tillväxt eller minskad bildning av vita blodkroppar och minskad syreupptagning. Man kan inte ange någon gräns för oskadlig kadmiumhalt i mark eller sediment. Vad man säkert vet är att effekterna kan bli mycket långvariga. Förbrukningen av kadmium i nickel/kadmiumbatterier är för närvarande 40 ton per år.

Riksdagen uttalade våren 1987 att det är angeläget att få till stånd en övergång till mindre miljöfarliga batterier. Företaget Nordica Electro AB har hos koncessionsnämnden för miljöskydd ansökt om att få etablera en industri i Vilhelmina för tillverkning av kadmiumbatterier. Det skulle bli den första fabriken i Sverige med sådan tillverkning.

Eftersom nyetablering av en fabrik för kadmiumbatterier inte synes förenlig med regeringens miljöpolitiska ambitioner, vill jag fråga om statsrådet avser att vidta några åtgärder.

1987/88:99 av *Maria Leissner* (fp) till statsrådet Lena Hjelm-Wallén om Arsi-projektet i Etiopien:

Prot. 1987/88:15
27 oktober 1987

De senaste dagarna har massmedia rapporterat om missförhållanden vid det svenskstödda Arsi-projektet i Etiopien.

Mot denna bakgrund vill jag fråga biståndsministern:

Vilka åtgärder avser regeringen att vidta med anledning av rapporterna om missförhållanden vid Arsi-projektet?

Meddelande om frågor

1987/88:100 av *Barbro Sandberg* (fp) till socialministern om det statliga bidraget till pensionärsorganisationerna:

I tidningartiklar den senaste tiden har krävts en rättvisare fördelning av det statliga anslaget till de två pensionärsorganisationerna PRO och SPF.

Är socialministern beredd att verka för att så sker?

1987/88:101 av *Margó Ingvarðsson* (vpk) till utbildningsministern om jämställdheten inom forskningen:

Universiteten och forskningen är områden som domineras av män. Majoriteten av de högre tjänsterna som ger makt och inflytande innehas av män. Som exempel kan nämnas Stockholms universitet, där det finns 14 kvinnliga professorer av totalt 143. För att öka jämlikheten i forskarvärlden måste kvinnovetenskap ges samma status som den traditionella vetenskapen, vilket den inte har i dag. Det behövs också fler kvinnliga förebilder i form av handledare, docenter och professorer. Att vi i Sverige har en professur i kvinnohistoria, den enda i Norden, besatt med en kvinna har haft stor betydelse, både som förebild och för kvinnovetenskapen.

Jag vill därför fråga utbildningsminister Bodström om regeringen kommer att föreslå åtgärder för att öka jämlikheten inom forskningen.

1987/88:102 av *Paul Lestander* (vpk) till justitieministern om planerna på ett minikraftverk i Messaurebäcken:

Vattendomstolen vid Luleå tingsrätt gav den 22 september 1987 tillstånd till Rimojokk kraftverkskommanditbolag att bygga ett minikraftverk i Messaurebäcken. Samtidigt meddelades ett verkställighetstillstånd. Byggnad kunde alltså påbörjas.

Domen har numera överklagats, samtidigt som sakägarparten begär inhibition, dvs. upphävande av verkställighetstillståndet. Det faktum att ett verkställighetstillstånd kan erhållas trots att motparten i en rättstvist reallt sett inte fått frågan prövad i högre rättsinstans ter sig mycket otillfredsställande. Enskildas och grupperas rätt kränks. Oreparabla skador kan uppstå trots att högre rättsinstans kan anse ett kraftföretag otillåtligt.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag fråga justitieministern:

Är justitieministern beredd att vidta åtgärder som förhindrar verkställighet i fall som ovan, innan ett överklagande är avgjort?

1987/88:103 av *Mats O Karlsson* (s) till statsrådet Bengt Göransson om åtgärder mot vålds- och krigsinslag i kabel-TV:

Meddelande om frågor

Effekterna av reklam i TV har nyligen illustrerats i Sverige. Försäljningen av amerikanska krigsleksaker har med stöd av svenska BRIO ökat kraftigt på orter där kabel-TV är utbyggd. Den ökade användningen av sådana leksaker och påverkan av reklamen för dem har visat sig i ökad aggressivitet och grymmare och råare lekar bland barnen.

Det finns säkert en stor opinion i Sverige för att skydda barnen mot negativ påverkan från våld i alla former. Möjligheterna förefaller vara minst i kabel-TV som nu snabbt byggs ut. Varje dag sänds 160 timmar i kabel-TV i Sverige. Såväl för- som efterhandsgranskning förefaller kvantitativt oöverstiglig. Jag vill mot denna bakgrund fråga kulturministern:

Vilka åtgärder är kulturministern beredd vidta för att skydda svenska barn mot påverkan av våld och krig i kabel-TV?

1987/88:104 av *Börje Hörnlund* (c) till socialministern om den planerade thoraxkliniken i Umeå:

Ett intensivt arbete pågår vid Umeå regionsjukhus inför starten av en ny thoraxklinik. Regeringen har fortfarande inte gett något uppdrag till statens förhandlingsnämnd att förhandla med Västerbottens läns landsting om den nya kliniken enligt sedvanliga Lua-principen (Läkarutbildningsavtalet).

Enligt min mening har regeringen och en majoritet i Landstingsförbundet redan i onödan försenat thoraxkliniken cirka tre år. Under denna tid har många svårt hjärtsjuka utsatts för onödigt lidande och många i vårdkön har dött.

Jag vill därför fråga statsrådet:

Är regeringen beredd att omedelbart ge statens förhandlingsnämnd i uppdrag att med Västerbottens läns landsting förhandla om inordnande av den nya thoraxkliniken i Umeå enligt läkarutbildningsavtalet?

1987/88:105 av *Sivert Carlsson* (c) till miljö- och energiministern om begärd kraftverksutbyggnad i Emån:

Sydkraft AB har ansökt om tillstånd att anlägga och driva ett kraftverk i Emån vid Fliseryd. Regeringen kommer, efter vad jag erfarit, att inom kort pröva företagets tillstånd.

Emån har i den fysiska riksplaneringen klassats som riksobjekt med hänsyn till vetenskapliga och kulturella naturvårdsintressen. Projektet hotar att allvarligt skada oersättliga miljö- och naturvärden.

Emån är ett av de mest betydande av landets vattendrag beträffande fångst av lax och havsöring, inte minst för yrkesfisket i Östersjön. På den aktuella utbyggnadssträckan finns två av vårt lands sällsynta och tillbakaträngda djurarter, mal och utter. Även kungsfiskaren hör till de sällsynta och skyddsvärda djurarter, som förekommer i området.

Sverige har påtagit sig ett ansvar för att skydda utrotningshotade växter och djur enligt Bern-konventionen. Från landskapsbildens och från friluftsliv-

vets synpunkt är förlusten av det rinnande vattnet och igenväxningen starkt negativ. Alternativa, mindre miljöhotande, utbyggnadsformer finns.

Jag vill mot denna bakgrund fråga miljö- och energiministern:

Vilken tyngd avser regeringen ge natur- och miljövärdena vid en prövning av ovanstående utbyggnadsplaner i Emån?

1987/88:106 av *Ingbritt Irhammar* (c) till statsrådet Lena Hjelm-Wallén om biståndet till Etiopien:

Stöd till lantbruksutveckling i Etiopien sker genom stöd till framför allt ett utvidgat ARDU, Arussi Rural Development Unit. Den etiopiska politiken på jordbruksområdet avviker markant från de svenska biståndspolitiska målsättningarna. SIDA konstaterar i sin petita att utvecklingen under det gångna året inte ger någon grund för någon optimism om framtiden. Den etiopiska regeringen har dessutom använt delar av projektets resurser till att bygga upp kollektivjordbruk och till politisk skolning. Dessutom har material överförts från Arsi till andra områden. Kontrollen över projektet tycks ha varit minimal.

Jag vill mot denna bakgrund fråga biståndsministern:

Avser regeringen att skärpa kontrollen över svenska biståndsprojekt i allmänhet och, vad gäller stödet till Etiopien, ge detta en förändrad inriktning efter det inträffade?

1987/88:107 av *Marianne Andersson* (c) till statsrådet Bengt Göransson om åtgärder mot viss reklam i kabel-TV:

Vi har sedan 70-talet i Sverige förbud mot krigsleksaker. Ändå är floran av krigs- och våldleksaker samt dataspel med våldsinslag nu större än någonsin. Reklamen har ändrat karaktär och härrör ofta från kabel-TV och följs sedan upp av tillverkare och importörer.

Barn påverkas av våld psykiskt. Nu är det dags att förnya förhandlingarna för att få en ändring.

Är Bengt Göransson beredd att medverka till att en överenskommelse med leksakshandlare och importörer snabbt kommer till stånd och att överenskommelsen också innefattar leksaker inspirerade av vålds- och krigsfilmer i kabel-TV och Sky-Channel samt dataspel med våldsinnehåll?

1987/88:108 av *Ylva Annerstedt* (fp) till arbetsmarknadsministern om befrädd utvisning av två indiska kockar:

Under mer än två år har en indisk-pakistansk restaurang i Stockholm haft två kockar från Indien som kärna i verksamheten.

Nu hotas kockarna av utvisning och därmed hela familjeföretagets existens.

I hela Sverige finns ingen kock att tillgå. AMS har föreslagit tre alternativa lösningar på problemet: Att ta en kock från ett grannland, att göra om restaurangen till en pizzeria eller att lägga ner verksamheten.

Prot. 1987/88:15
27 oktober 1987

Meddelande om frågor

Prot. 1987/88:15
27 oktober 1987

Meddelande om frågor

Med anledning av ovanstående vill jag fråga arbetsmarknadsministern:

Vilka åtgärder avser arbetsmarknadsministern vidta med anledning av de förhållanden som ovan refererats?

16 § Kammaren åtskildes kl. 18.19.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Olof Marcusson